

گنجینه منابع دوره قاجار

۱

ظهیر الدوله در حکومت مازندران

ظهیر الدوله در حکومت مازندران
ایرج افشار

۷

سلسله انتشارات

نشر قطرہ - ۵۹۵

تاریخ و جغرافیا - ۲۱

نشر قطرہ

www.tabarestan.info
تبرستان

ظهیرالدوله در حکومت مازندران

تلگرافهای مربوط به سومین دوره حکومت او

(۱۳۲۸ - ۱۳۲۹ ق)

به کوشش

ایرج افشار

www.tabarestan.info
تبرستان

افشار، ایرج، ۱۳۰۴ - ، گردآورنده.
ظهیرالدوله در حکومت مازندران: تلگرافهای مربوط به سومین دوره حکومت او
(۱۳۲۸ - ۱۳۲۹ ق) / به کوشش ایرج افشار. - تهران: نشر طره ۱۳۸۴.
[مفده] ۳۳۶ ص. - (سلسله انتشارات نشر طره؛ ۵۹۵. تاریخ و جغرافیا؛ ۲۱)
فهرستویسی بر اساس اطلاعات فیبا.
۱. ظهیرالدوله، علی بن محمدناصر، ۱۲۸۱ - ۱۳۴۲ ق. - اسناد و مدارک.
۲. سازندران - تاریخ - ۱۳۲۸ - ۱۳۲۹ ق. ۳. ایران - تاریخ - قاجاریان،
۱۱۹۳ - ۱۳۴۴ ق. - اسناد و مدارک. الف. عنوان.
الف ۹ ط / DSR ۱۳۹۹ / ۰۷۴۵۰۹۲ / ۹۵۵
کتابخانه ملی ایران ۱۶۴۱۷ - ۸۴ م

شابک: ۴ - ۴۷۴ - ۳۴۱ - ۹۶۴ ISBN: 964-341-474-4

نشر قطره

ظهیرالدوله در حکومت مازندران
تلگرافهای مربوط به سومین دوره حکومت او
به کوشش ایرج افشار
چاپ اول: ۱۳۸۴
لیتوگرافی: طاووس رایانه
چاپ: تک گل
تیراژ: ۱۱۰۰ نسخه
بها: ۳۲۰۰ تومان
حق چاپ برای نشر قطره محفوظ است.

آدرس: خیابان فاطمی، خیابان ششم، پلاک ۹ - تلفن: ۳ - ۸۸۹۷۳۳۵۱
تلفن دفتر فروش: ۸۸۹۵۶۵۳۷ - ۸۸۹۵۲۸۳۵ دورنگار: ۸۸۹۶۸۹۹۶
صندوق پستی ۳۸۳ - ۱۳۱۴۵

Printed in The Islamic Republic of Iran

علی خان ظهیرالدوله
(۱۲۸۱ - ۱۳۴۲ قمری)

گزارش

سیصد و سی و هشت سندی که درین دفتر به چاپ رسیده مربوط است به سومین باری که علی‌خان ظهیرالدوله (۱۲۸۱ - ۱۳۴۲ ق) به حکومت مازندران منصوب شده بود. این اسناد - مگر یکی - همه تلگرافهایی است که یا خطاب به اوست و یا مسوده و سواد تلگرافهایی است که او به عنوان مقامات مملکتی و علما و اعیان و کسبه مازندران و بعضی از دوستان خود به تهران فرستاده بوده است.

ظهیرالدوله به طوری که در سالشمار زندگیش ملاحظه می‌فرمائید چهار بار به حکومت مازندران منصوب شد. سه بار به آن مأموریت رفت ولی بار چهارم به مناسبت آنکه فرزندش در آنجا به دست طاغیان دولت کشته شده بود از رفتن اعراض کرد.

سومین حکومت او بیش از چهار ماه و ده روز دوام نداشت، از یازدهم عقرب (آبان) ۱۳۲۸ (= ۲۸ شوال) تا بیست و هشتم حوت (اسفند) همان سال (= ۱۵ صفر ۲۹ روزی) که پذیرش استعفای او در تلگراف شماره (۲۵۶) اعلام می‌شود.

❖ مجموعه اسناد این کتاب در اختیار شادروان انتظام بود و ایشان اجازه عکس‌برداری از آن داد.

بخشی از تلگرافهای (شماره‌های ۲۵۸ تا ۲۸۵) مربوط است به قضیهٔ یاغیگری رشیدالسلطان. آن واقعه به هنگام حکومت ظهیرالدوله آغاز شده بود و رشیدالسلطان پس ازین که ظهیرالدوله از منصب حکومت استعفا کرد، برای آن‌که از مجازات و گرفتاری و احتمال کشته شدن خلاصی پیدا کند به ظهیرالدوله توسل جست و تلگرافهایی به ظهیرالدوله فرستاده بود تا مگر او پیش مقامات مملکتی وساطت کند و به او تأمین داده شود. این اسناد برای محققانی که به تفصیل و تحلیل آن واقعه خواهند پرداخت مدارکی قابل بررسی و سنجش است.

□

بار اول که ظهیرالدوله به حکومت مازندران منصوب شد در سال ۱۳۱۹ بود و تا اواسط سال ۱۳۲۰ ادامه یافت.^۱ ضمناً گفته شود که ظاهراً مظفرالدین شاه حکومت آنجا را به دو نفر قول داده بود: یکی مغرور میرزا موثق‌الدوله بود و دیگری ظهیرالدوله. درین باره دستخطی را بخوانیم.

«هو - ملکه ایران

انشاءالله احوال شما خوب است. در باب مازندران ابداً ما به موثق‌الدوله و یا کس دیگر وعده نداده‌ایم. همان قسمی که به ظهیرالدوله فرمایش شده است انشاءالله به جناب اشرف صدر اعظم فرمایش می‌کنیم که قرار او را بدهد.»^۲

چندی که از حکومت او گذشت تشنجاتی در بارفروش روی آورد که در نتیجه طرفداری روحانیون تهران از عالم محل بود و عاقبت دولت

۱. اما منتخب‌التواریخ مظفری، ص ۵۱۸ (چاپ سنگی) سال ۱۳۱۸ را نوشته است.
۲. نشریهٔ انجمن تاریخ، گردآوری ابراهیم صفائی، ش ۲ (آبان ۱۳۴۹)، ص ۱۳.

مجبور به عزل ظهیرالدوله شد. توضیح آن که واقعه‌ای پیش آمد که منجر به مخالفت چند تن از علمای بارفروش مخصوصاً شیخ کبیر با حاکم شد. آن واقعه چنین بود که چون در ۱۳۲۰ مظفرالدین شاه از سفر اروپا باز می‌گشت ظهیرالدوله از بارفروش به بادکوبه رفت که از شاه استقبال کند. در غیاب او میرزا حسن خان مبصرالممالک کاشانی (صالح)^۱ نایب‌الحکومه عهده‌دار امور شده بود. در آن وقت قتلی اتفاق افتاد و قاتل به خانهٔ کربلائی عباس برادر شیخ کبیر^۲ متحصن و منجر شد به آن که چون قوای حکومتی برای گرفتن قاتل اقدام کردند میان آنها و نوکران کربلائی عباس و جمعی که حامی قاتل بودند تصادم پیش آمد. بالمآل بلوایی ایجاد شد که عده‌ای زخمی شدند و یکی کشته گشت.^۳ با آمدن عده‌ای از طلاب و روحانیون مازندران به تهران علمای تهران از نظر شیخ کبیر حمایت کردند. درین موضوع نامه‌ای از سید عبدالله بهبهانی به اتابک هسرت و حکایت از آن دارد که طلاب مذکور با وساطت بهبهانی متفرق شده‌اند. آن نامه این است:

«بسم‌الله الرحمن الرحیم - به شرف عرض حضور اشرف اکرم عالی دامت برکاته می‌رساند،

۱. پدر عباسعلی، ابوالفتح، سلیمان، اللهیار، علی‌پاشا، جهان‌شاه، یارمحمد، نادر. مبصرالممالک از دوستان محمد اقبال‌الدوله غفاری بود که معرف او به انجمن اخوت بوده است. مبصرالممالک پانزدهمین نفری است که نامش در دفتر اعضای انجمن مذکور ثبت است. مبصرالممالک مدتهائی حاکم نطنز و چندی هم که مهندس‌الممالک غفاری مأمور ساختن راه قم بود نظارت بر کارهای آن را برعهده گرفته بود.
۲. دربارهٔ شیخ کبیر (محمد حسن) رجوع شود به کتاب شهر باهل، ص ۱۲۲.
۳. ابراهیم صفائی در یادداشت خود بر نامهٔ سید عبدالله بهبهانی «سی نفر» نوشته است (ص ۲۱۰ اسناد نویافته، تألیف ابراهیم صفائی). اسمعیل مهجوری نوشته است: «یکی از مأموران کشته شد». تاریخ مازندران، جلد دوم، ص ۲۲۶.

امید است که به پاداش و مجازات زحماتی که در ترویج شرع شریف می‌کشید خداوند عالم عمر پاینده با کمال اجلال و عزت در ظل حمایت بندگان اقدس همایونی خلدالله ملکه کرامت فرماید. به مجرد دستخط مبارک، آقایان و اهالی علم را تماماً نوید الطاف ملوکانه و مراحم خسروانه شاهنشاه و معدلت و توجهات مدبرانه حضرت اجل اشرف عالی دادم و مطمئن کردم که متفرق شوند و عریضه عرض کنند و تظلمات خود را به عرض عریضه در پیشگاه سلطان اسلام معروض دارند و با کمال تضرع و مسکنت تعدیات حکومت مازندران را جبران و تدارک بخواهند. اینک با کمال تضرع عریضه عرض کردند و به اطمینان تعهد دعاگو متفرق شدند. معلوم است که حضرت اجل اشرف عالی در این موقع آنچه لازمه بزرگی و معدلت است مجازات و تدارک بفرمایند. لقمان را حکمت آموختن غلط است. والسلام علیکم ورحمة الله و برکاته»^۱

شاید ریشه اختلاف میان شیخ کبیر با ظهیرالدوله از آنجا هم پیش آمده بود که ظهیرالدوله پس از ورود به بارفروش به مرسوم حکام پیشین که از شیخ دیدن می‌کردند، به دیدن شیخ نرفته بود. بنا بر نوشته اسمعیل مهجوری چندی ازین واقعه نگذشته بود که یکی از سرکردگان دیوانی به واسطه حیف و میل در ابوابجمعی خود تعقیب شد. او هم به کربلائی عباس پناه برد و نوکرانش از سپردن متخلف به عمال حکومت سر باز زدند. با پافشاری اداره حکومتی و قشون در گرفتن متخلف تمرّد و لجاجت کربلائی عباس و هواخواهانش از تحویل

۱. اسناد نویافته، ص ۲۰۹ - ۲۱۰.

دادن آن شخص، شهر متشنج شد و اهالی از دست ظهیرالدوله به شاه و صدراعظم شکایت بردند. ظهیرالدوله در همین اوقات از سفر استقبال شاه بازگشت و کربلائی عباس را تنبیه کرد. شیخ کبیر ازین پیش آمد در خشم آمد. حتی مؤلف مذکور نوشته است که شیخ ظهیرالدوله را تکفیر کرد. اما این نکته نمی‌تواند درست باشد زیرا با چنین سابقه‌ای ممکن نبود ظهیرالدوله دو بار دیگر به حکومت مازندران منصوب شود و حتی تقار موجود با شیخ کبیر از میان برود.

باری با مخالفت شیخ کبیر نسبت به حکومت و عمال او جمعی از مردم به دارالحکومه ریختند و غوغایی برپا شد. ظهیرالدوله پس از بروز غوغا از فغفور میرزا مسرورالسلطنه رئیس قشون مازندران خواست که با نهصد نفر سرباز از ساری به بارفروش بیاید. عاقبت با زد و خوردی که پیش آمد تجمع مردم و هیاهو فرو نشست. درین واقعه سی نفر کشته و زخمی شدند و خانه کربلائی عباس به غارت رفت. خانه شیخ کبیر و دارالحکومه هم خسارت دید. چند نفر از مسببین مجازات شدند. مؤلف مذکور نوشته است: «... خواستند مرحوم شیخ را از شهر بیرون کنند علماء و مجتهدان مانع گردیدند. ولی تا مدتی ایشان را از رفتن به مسجد و منبر و مجلس درس باز داشتند»^۱

ظهیرالدوله پس از عزل ازین سمت، چون با حفظ سمت وزارت تشریفات به حکومت رفته بود به تصدی منصب پیشین تثبیت شد.

۱. تاریخ مازندران، جلد دوم، ص ۲۲۶. آقای ابراهیم صفائی عزل ظهیرالدوله و مبصرالمالک را با بروز واقعه اول مرتبط دانسته و ذکر از دنباله جریان نکرده است. کشته و زخمی شدن سی نفر مربوط به واقعه دوم است.

دومین بار که ظهیرالدوله به حکومت مازندران منصوب شد پس از دوران حکومت خود در گیلان بود. او بنا بر تلگراف چهارم جمادی الثانیة ۱۳۲۶ که از مشیرالسلطنه رئیس‌الوزراء رسیده بود از راه دریا به مشهد سفر رفت و متصدی سمت جدید شد.^۱

از وقایع دوره حکومت او درین بار، ورود جلال‌الدوله و علاءالدوله - از تبعیدیهای محمدعلی شاه - بود که می‌بایست به روسیه بروند. از گزارش حسینقلی خان مقصدلو وکیل‌الدوله انگلیس در استرآباد برمی‌آید که چون میان آن دو اختلاف و مشاجرت بود ظهیرالدوله میان آنها را صلح و صفا می‌دهد. در گزارش این شخص می‌خوانیم:

«روزی که می‌خواستند از بندر مشهد سفر روانه به سمت روسیه بشوند جلال‌الدوله فحش زیادی به علاءالدوله می‌دهد. زمان رفتن در پراخوت حاج ظهیرالدوله بین ایشان را التیام داده رفتند.»^۲

دوره حکومت او در آخر ذی‌الحجه ۱۳۲۶، با تلگراف احضاری که از صدراعظم رسید پایان گرفت. اسناد مربوط به این دوره در قسمت دوم از بخش سوم کتاب اسناد و خاطرات ظهیرالدوله مندرج است.^۳

زمانی که به تهران بازگشت دولت مشغول تعمیر ویرانیهای عمارت بهارستان ناشی از بمباردمان مجلس بود که به دستور محمدعلی شاه

۱. حسینقلی مقصدلو وکیل‌الدوله انگلیس در استرآباد نوشته است: «روز ۲۸ ماه جولای ۱۹۰۸ [۲۸ جمادی‌الثانیة] خبر رسید خوائین و سرکرده‌های مازندران برای استقبال حاج ظهیرالدوله حکمران مازندران حرکت به سمت بازفروش نمودند.» (مخاطرات استرآباد، جلد اول، ص ۵۹).

۲. همان، ۱: ۶۰.

۳. صفحات ۳۸۳ تا ۴۱۶ آن کتاب دیده شود.

انجام شده و خانه ظهیرالدوله هم در همان موقع آسیب فراوان دیده بود. در روزنامه نسیم شمال خبری هست که ظهیرالدوله هم در آن کار شرکت کرده بود. متن خبر مذکور چنین است:

«عمارت مبارکه بهارستان را با نهایت آرامی مشغول تعمیر هستند. حضرت ظهیرالدوله که سرحلقه مشروطه‌طلبان و مراتب وطن‌پرستی و خسارات ایشان در طریق آزادی ایران اظهر من‌الشمس و بر احدی پوشیده نیست به عمارت بهارستان که مقر جلوس مبعوثان ملی و کعبه امید ایرانیان بود تشریف آورده مدتی مشغول عملگی شدند و خاک الک (اصل: علک) کرده و گچ ساخته به بنا دادند. جمعی از جوانهای محترم نیز به ایشان تاسی کردند.»^۱

سومین بار ظهیرالدوله در یازدهم شوال ۱۳۲۸ به حکومت مازندران انتخاب شد.^۲ درین زمان، مناسبت‌های مختلفی اعزام ظهیرالدوله را به مازندران ایجاب کرده بود. او پیش از آمدن دو بار در آنجا حکومت کرده با خوائین و متنفذین آنجا آشنایی داشت. اختلافات محلی، همبستگی یافتن نایب حسین کاشی با ترکمنها، شورش رشیدالسلطان که از حدود خود تا آمل دامنه گرفته بود، همه موجب دردسر دولت مرکزی شده بود. پس می‌بایست حاکم مدبر و خوشنامی به آنجا برود.

از جمله گرفتاریهای عمده‌ای که ظهیرالدوله درین دوره با آن روبرو شد اختلافاتی بود که میان مالکین عمده و متنفذ صفحات مازندران پیش آمد و در پی آن زد و خوردهای متعددی روی داد. اسامی معتبرینی که موجب این جریان شده بودند عبارت است از محمدخان امیر مکرم

۱. روزنامه نسیم شمال، شماره ۴۲ (۲۷ جمادی‌الاولی ۱۳۲۷)، ص ۱۰.

۲. سید علی محمد دولت‌آبادی نوشته است که ۱۱ شوال ۱۳۲۸ ظهیرالدوله مأمور شد، خاطرات سید علی محمد دولت‌آبادی، ص ۱۰۲.

ظهیرالدوله در حکومت مازندران

لاریجانی، لطفعلی خان سردار جلیل و اسمعیل خان امیر مؤید (باوند) سوادکوهی.^۱

چون امیر اعظم حاکم شاهرود که مأمور رفع آن اختلافات شده بود نتوانسته بود که یاغیان را بر جای خودشان بنشانند و در لاریجان شکست نظامی خورده بود، ظهیرالدوله ناچار از مذاکره کردن با یاغیان می‌شود ولی او هم به نتیجه نرسید.

از اتفاقات مهم در اواخر این دوره سرکشی و طغیان رشیدالسلطان اصلولوی خواری^۲ و همراه شدن او با قوای ارشدالدوله به منظور پشتیبانی از محمدعلی میرزا بود. چون محمدعلی میرزا در اواسط رجب ۱۳۲۹ از راه گمش‌تپه به ایران وارد شده بود طبیعی است که مازندران در آن هنگامه وضع خاصی داشت و مراقبت نسبت به اوضاع آنجا مورد توجه خاص دولت ایران می‌بود.

تلگرافهای این دوره از حکومت ظهیرالدوله در مازندران که اسنادی دقیق مربوط به پیشامدهاست خوشبختانه به جمع‌آوری خود او موجودست و همین مجلدست که اینک در دست خواننده گرامی است.

□

متن تلگرافهایی که به رمز بوده است به‌ناچار به صورت عکسی چاپ می‌شود، زیرا دفتر رمز ظهیرالدوله در دسترسمان نیست.

۱. تاریخ مازندران، جلد دوم، ص ۲۶۸ - ۲۶۹.

۲. تاریخ حرکت رشیدالسلطان از خوار به سوی فیروزکوه اول رمضان ۱۳۲۸ گزارش شده است. خاطرات دکتر حسین کحالی، مجله گوهر، ۵ (۱۳۵۶): ص ۱۲۰ - ۱۲۱. برای تفصیل بیشتر عملیات رشیدالسلطان به خاطرات سید علی محمد دولت‌آبادی (صفحات متعدد) و نیز تاریخ هجده ساله آذربایجان، تألیف احمد کسروی مراجعه شود.

گزارش

از آقای علی دهباشی دوست خود که کتاب را از «چاه ویل» به‌در آورده و بدین‌گونه به دسترس پژوهندگان تاریخ می‌رسد سپاسگزارم و نیز از اولیای گرامی انتشارات قطره که نشر آن را عهده‌دار شده‌اند.

دهم آذرماه ۱۳۸۳

ایرج افشار

گزارش

حاکم همدان و تشکیل مجلس فواید عمومی	۱۳۲۴
حاکم کرمانشاه	۱۳۲۵
حاکم گیلان و توپ بسته شدن به خانه او در طهران	۱۳۲۶
حاکم مازندران (ذی الحجّه)	۱۳۲۶
حاکم کرمانشاه (ذی الحجّه)	۱۳۲۷
حاکم تهران	۱۳۲۸
حاکم مازندران (۱۱ شوال)	۱۳۲۸
حاکم گیلان (۲۹ شوال)	۱۳۲۹
حاکم تهران	۱۳۳۳
حاکم مازندران	۱۳۳۵
مأمور فوق العاده گیلان برای مذاکره با میرزا کوچک خان به منظور رهایی محسن امین الدوله که از جانب جنگلیها اسیر شده بود. ضمناً مأمور شد که با عنوان حاکم از همان راه به مازندران برود. ولی چون ضرغام السلطان شلوغی در آنجا ایجاد کرده بود و ناصرعلی خان فرزند ظهیرالدوله - که پیش از پدر به ساری رفته بود - در آن آشوب کشته شد ظهیرالدوله از رفتن به مازندران اعراض کرد.	۱۳۳۵
حاکم تهران	۱۳۳۷
حاکم تهران	۱۳۴۱
وفات (= ۸ تیر ۱۳۰۴).	۱۳۴۲ (ذی قعدة)

سالشمار

۱۲۸۱ (۱۶ ربیع الاول) تولد - فرزند محمدناصرخان ظهیرالدوله وزیر دربار و بانو خازن الدوله. تحصیل مقدماتی در شیراز نزد میرزا شفیعا شیرازی (چون پدرش در آن ایام مأمور فارس شده بود)	
وفات پدر و دریافت لقب ظهیرالدوله و ورود به خدمت دربار	۱۲۹۴
همسر شدن با تومان آغا ملقب به فروغ الدوله (و بعد ملکه ایران) دختر ناصرالدین شاه	۱۲۹۷
دست ارادت دادن به حسن صفی علیشاه	۱۳۰۳
وزیر تشریفات خاصه همایونی	۱۳۰۴
جانشینی صفی علیشاه پس از وفات او	۱۳۱۶
تأسیس انجمن اخوت	۱۳۱۷
حاکم مازندران و پیش آمدن اختلاف با روحانیهای آنجا و مخصوصاً شیخ کبیر	۱۳۱۹
برگشت به وزارت تشریفات دربار	۱۳۲۰
تأسیس مجله اخلاق	۱۳۲۳

بخش اول

تلگرافهای مربوط به انتصاب ظهیرالدوله

به ایالت مازندران و ورود به آنجا

در دوره ریاست وزرائی مستوفی الممالک

www.tabarestan.info
تبرستان

جدول تطبیق تواریخ اسناد

۱۳۲۸

- ۲۰ شوال = اول عقرب (آبان)
 ۱۳ عقرب (نصب ظهیرالدوله به حکمرانی مازندران)
 ۱۹ ذی القعدة = اول قوس (آذر)
 ۱۹ ذی الحجه = اول جدی (دی)

۱۳۲۹

- ۲۰ محرم = اول دلو (بهمن)
 ۲۰ صفر = اول حوت (اسفند)
 ۲۸ حوت (مواقت با استعفاءی ظهیرالدوله)
 ۲۱ ربیع ۱ = اول حمل (فروردین)
 ۲۱ ربیع ۲ = اول ثور (اردیبهشت)
 ۲۳ جمادی ۱ = اول جوزا (خرداد)
 ۲۴ جمادی ۲ = اول سرطان (تیر)
 ۲۷ رجب = اول اسد (مرداد)
 ۲۸ شعبان = اول سنبله (شهریور)
- دوره مذاکرات = ظهیرالدوله
 از تهران با رشیدالسلطان

دوره اعلام انتصاب ظهیرالدوله

۱.....

تلگراف اعظام السلطنه به نیرالسلطان وکیل مازندران
 در تقاضای نصب ظهیرالدوله به حکومت مازندران

از بارفروش به طهران
 (نمره ۲)

تاریخ اصل روز اول - به تاریخ اول برج عقرب - سنه ایت ئیل ۱۳۲۸

خدمت جناب اجل آقای نیرالسلطان وکیل محترم مازندران دام
 اقباله العالی.

از قرائن همچه معلوم است به محض رسیدن اردوی دولتی به خاک
 مازندران از هر طرف و سرداری هر کس که باشد کلیه این خط و حضرات
 بدون تردید پناهنده به همسایه شمالی خواهند شد. او هم انتظار پذیرایی
 را دارد و چند روز است در چند نقطه بیرق کشیده. نه این است تصور
 بفرمائید که پنج نفر یا ده نفر پناهنده می شوند. مسلماً یک عده زیادی
 می روند و دور نیست فوری یک قشونی وارد کنند. مازندرانی دیگر باقی
 نخواهد ماند، و اگر بعضی دیگر که این کار را نکنند و طرف بشوند با اردو در

این مکانهای سخت، اگر غالب بشوند که وای به حال دولت و اگر مغلوب بشوند ملاحظه بفرمائید که قوای مملکتی چقدر ضعیف می شود. جنابعالی وکیل مازندران هستید، چرا ساکت نشستید. آنچه به نظر این بنده می رسد اگر در این موقع حکومت مازندران به حضرت آقای ظهیرالدوله مرحمت شود که فوراً حرکت فرمایند تمام این کار اصلاح می شود و همین اشخاص حاضر خدمت می شوند و مستدعیاتی که دارند توسط حضرت «آقا» به عرض دولت برسد مسلماً پذیرفته می شود. عجله در حرکت اردو نشود و این اقدام را اولیای امور بفرمایند به طور حتم کارها اصلاح خواهد شد. منتظر جواب است.

اعظام السلطنه

(مهر: تلگرافخانه)

۲

تلگراف عین الدوله وزیر داخله به علماء و اهالی مازندران

از طهران به مازندران

(نمره دولتی ۳۳۷)

تاریخ اصل روز ۱۱ - به تاریخ ۱۳ شهر عقرب / سنه ایت ثیل ۱۳۲۸ - ملاحظه شد. سواد مطابق اصل است.

جنابان مستطابان شرافتمدار آقایان علماء اعلام سلمهم الله تعالی و آقایان اعیان و اشراف و اهالی مازندران.

واقعاتی که در مازندران پیش آمده حقیقه برخلاف انتظار اولیاء امور بوده و شخص مرا نیز قلباً متأسف کرده است و با اینکه پیش آمد امر به

یک طرزی واقع شده که اولیای دولت را در سختگیری حق می دهد ولی چون رعایای ممالک محروسه به منزله اولاد و اعضای مملکت هستند، خاصه اهالی مازندران که تاریخ دولتخواهی آنها در هر عصر و زمان تقدّم بر نقاط دیگر داشته محض اثبات توجه و اغماض دولت و رعایت رفاه و راحت رعیت آقای ظهیرالدوله که جامع جهات ثابتۀ اعتماد و اطمینان دولت بوده، به علاوه احاطۀ تامه در امور آن صفحات دارند به حکومت آنجا منتخب و منصوب شده مصمم حرکت هستند.

امیدواری کامل حاصل است که پس از ورود ایشان مکنونات خاطر هیئت دولت در تهیه وسایل آسایش و امیدواری عموم اهالی کاملاً به ظهور و بروز رسیده، البته جنابان مستطابان عالی نیز به اقتضای حسن نیت و دولتخواهی خود عموم اهالی آنجا را به شمول مراجع دولت مطمئن و امیدوار داشته، آقایان و اهالی را به حسن توجه مبذوله دولت متذکر و مستظهر خواهید فرمود. نمره ۱۰۱۵۷.

سلطان عبدالمجید - وزیر داخله

(مهر: ثبت مطابق اصل تلگرافخانه)

۳

تلگراف سپهدار اعظم (محمودلی تنکابنی) به امیر مکرم لاریجانی

از طهران به مازندران

(نمره ۷۵ دولتی)

روز ۱۳ عقرب - ایت ثیل سنه ۱۳۲۸ - تاریخ اصل شب ۱۳ - ملاحظه شد.

خدمت حضرت آقای امیر مکرم دام اقباله.

واقعات غیرمنتظره اخیراً مازندران که قلوب اولیاء امور را متأسف و متوجّه التیام و اصلاحات فوری نموده بود و این بنده هم خصوصاً علاوه بر اشتراک نوعیت و مقتضای اهلّیت و همجواری سخت اسفناک و با تألمات خاطر و چاره جوئیهای اولیای امور شریک و هم خیال بودم. چنانکه عقیده قطعی و آخرین نقطه امیدواری و خیال بنده برای جبران واردات آن صفحه که خانه واقعی خودم است وجود معدلت نمود حضرت مستطات اجل اکرم آقای ظهیرالدوله دام اقباله بود.

لله الحمد اولیای امور هم ملهم به تأیید نیت بنده و انتخاب حضرت معظم له شدند. البته سابقه معرفت و اطلاعات حضرتعالی به عدالت ذاتی و حق‌گذاری فطری این وجود محترم مستغنی از تعرفه و تمجید بنده است. با اینکه حکومت مرکزی و مرجعیت درباری داشتند فقط برای استرضاء نوع و آسایش برادران خود قبول حکومت مازندران را فرمودند. در همین دو سه روزه بطور چاپاری در جناح حرکت هستند.

بدیهی است حضرتعالی و عموم اهالی مازندران این فرج بعد از شدت را خیلی محترم و مغتنم شمرده به قسمی که لازمه حسن تلقی و تشکرات است مرعی خواهند داشت که انشاءالله به مقتضای پاکی فطرت خود به طور اخوت و معدلت قرار آسایش عموم را بدهند تا با فضل خداوند ترتیبات کلیه و اصلاحات عمده هم در سایه اقدامات حق پرستانه ایشان به عمل و موجبات شکرگذاری عموم فراهم آید.

مخصوصاً عرض می‌کنم که انشاءالله این حسن انتخاب پس از تشرف و ملاقات رفیع همه قسم منظور و نگرانی خاطر شریف و اهالی می‌شود. این بنده هم در طهران برای وکالت کارهای لازمه و فرمایشات

حضرت معظم الیه^۱ متعهد شده‌ام. اطلاعاً عرض شد.

سپهدار اعظم

(مهر: ثبت مطابق اصل تلگرافخانه)

۴

تلگراف سپهدار اعظم (محمودلی تنکابنی) به اسمعیل خان امیر تومان

از طهران به مازندران

(نمره ۷۶ دولتی)

روز ۱۳ شهر عقرب - ایت نیل سنه ۱۳۲۸ - تاریخ اصل شب ۱۳ - ملاحظه شد.

خدمت جناب اجل آقای اسماعیل خان امیر تومان دام اقباله.

واقعات غیرمنتظره اخیراً مازندران که قلوب اولیای امور را متأسف و متوجّه التیام و اصلاحات فوری نموده بود و این بنده هم خصوصاً علاوه بر اشتراک نوعیت [و] مقتضیات اهلّیت و همجواری سخت اسفناک و با تألمات خاطر و چاره جوئیهای اولیای امور شریک و هم خیال بودم. چنانکه عقیده قطعی و آخرین نقطه امیدواری و خیال بنده برای جبران واردات آن صفحه که خانه واقعی خودم است وجود معدلت نمود حضرت مستطات اجل اکرم آقای ظهیرالدوله دام اقباله بود.

لله الحمد اولیاء امور هم ملهم به تأیید نیت بنده و انتخاب حضرت

۱. کذا در هر سه تلگراف.

معظم له شدند. البته سابقه معرفت و اطلاعات وافیه حضرتعالی به عدالت ذاتی و حق‌گذاری فطری آن وجود محترم مستغنی از تعرفه و تمجید بنده است. با اینکه حکومت مرکزی و مرجعیت درباری داشتند فقط برای استرضاء نوع و آسایش برادران خود قبول حکومت مازندران را فرمودند. در همین دو سه روزه در جناح حرکت هستند بطور چاپاری.

بدیهی است حضرتعالی و عموم اهالی مازندران این فرج بعد از شدت را خیلی محترم و مغتنم شمرده به قسمی که لازمه حسن تلقی و تشکرات است مرعی خواهند داشت که انشاءالله به مقتضای پاکی فطرت خود بطور اخوت و معدلت قرار آسایش عموم را بدهند تا با فضل خداوند ترتیبات کلیه و اصلاحات عمده هم در سایه اقدامات حق پرستانه ایشان به عمل و موجبات شکرگزاری عموم فراهم آید.

مخصوصاً عرض می‌کنم انشاءالله از این حسن انتخاب پس از تشرف و ملاقات رفع همه نگرانی خواهد شد. بنده هم در طهران برای وکالت کارهای حضرت معظم‌الیه متمهّد شده‌ام. اطلاعاً عرض شد.

سپهدار اعظم

(مهر: ثبت مطابق اصل تلگرافخانه)

۵

نامه سپهدار اعظم (محمودولی تنکابنی) به علماء و اهالی مازندران از طهران به مازندران

(نمره ۷۷ دولتی)

تاریخ اصل روز ۱۳ - به تاریخ ۱۳ شهر عقرب - ایت ثیل سنه ۱۳۲۸ - ملاحظه شد

خدمت جنابان مستطابان شریعتمداران آقایان علمایان اعلام و آقایان اعیان و اعظام و اشراف و تجار و سایر برادران و طبقات اهالی مازندران زحمت می‌دهم.

واقعات غیرمنتظره اخیر مازندران که قلوب اولیای امور را متأسف و متوجّه التیام و اصلاحات لازمه نموده بود و مخصوصاً این بنده را هم علاوه بر اشتراک نوعیت و مقتضیات هم‌خاکی و شرایط اهلیت و همجواری سخت اسفناک کرد و با تألمات خواطر و چاره‌جوییهای امور مشترک نموده بود. چنانکه عقیده قطعی و آخرین نقطه خیال بنده برای جبران واردات آن صفحه که خانه واقعی خودم است وجود معدلت نمود حضرت مستطاب اجل اکرم آقای ظهیرالدوله دام اقباله بود.

اولیای امور هم ملهم به تأیید نیت بنده و انتخاب حضرت معظم‌له شدند. البته سابقه اطلاعات و معرفتی که به عدالت ذاتی و حق‌گذاری فطری این وجود محترم دارند لازم به معرفی بنده نیست. با اینکه حکومت مرکزی و مرجعیت عمده درباری داشتند برای استرضاء نوع و آسایش برادران خود قبول حکومت مازندران را فرمودند و در همین دو سه روزه بطور چاپاری در جناح حرکت هستند.

بدیهی است عموم اهالی این فرج بعد از شدت را خیلی مغتنم و محترم شمرده بطوری که لازمه حسن تلقی است مرعی خواهند داشت که انشاءالله به مقتضیات پاکی فطرت خود بطور اخوت و معدلت قرار آسایش عموم را بدهند. تا انشاءالله ترتیبات کلیه و اصلاحات عمده هم در سایه اقدامات عدالت خواهانه ایشان به عمل آید.

مخصوصاً عرض می‌کنم که انشاءالله از این حسن انتخاب پس از تشرف و ملاقات رفع همه قسم نگرانی خواطر شریف اهالی می‌شود. بنده هم در طهران برای وکالت کارهای لازمه و فرمایشات حضرت

ظهیرالدوله در حکومت مازندران

معظم له متعهد شده ام. اطلاعاً عرض شد.

سپهدار اعظم

(مهر: ثبت مطابق اصل تلگرافخانه)

۶.....

تلگراف ظهیرالدوله به حبیب الله میرزا رئیس تلگرافخانه مازندران

از طهران به ساری

(نمره ۷۸ دولتی)

تاریخ اصل روز ۱۳ - به تاریخ ۱۳ شهر عقرب - سه ساعت به غروب

مانده - ایت ثیل سنه ۱۳۲۸ - ملاحظه شد

نواب مستطاب اشرف والا شاهزاده حاج حبیب الله میرزا رئیس تلگراف

مازندران دام مجده.

انشاء الله مزاج والا سالم است. قسمت، باز دیدار را نصیب کرد.

مخصوص از سرکار اشرف والا خواهشمندم که بنفسه خدمت عموم

جنابان مستطابان شریعتمدار آقایان علمای اعلام کثرالله امثالهم رسیده

عرض سلام فقیر را تبلیغ فرمائید و همچنین خدمت سرکاران والا

شاهزادگان عظام و صاحب منصبان و اعیان احوالپرسی و اظهار شوق به

دیدار می فرمائید و لازم بود که خدمت حضرات آقایان سلّمهم الله

جداجدا احوالپرسی و اظهار خلوص گفته باشم. ولی با وجود موّدت

سرکار ارفع والا ضرر دولت و زحمت مخابره را راضی نشدم و همین قدر

اکتفا می نمایم که به تمام آقایان و ذوات محترمه از توجّهات شامله دولت و

موافقت اولیای امور و جدیت فقیر در همراهی و اهتمام تامّه برای اصلاح

تلگراف شماره ۷

امور اطمینان بدهید و مقاصد مقدّسه دولت را اشعار فرمائید که انشاء الله

تعالی با موافقت و مرافقت همه آقایان خیرخواه امور آن سامان رو به خیر

و سعادت خواهد بود و امیدوارم هرچه زودتر حضوراً از مساعدت و

قبول زحمت نواب اشرف والا تقدیم امتنان نمایم.

صفا علی

(مهر: صورت تلگراف مطابق اصل است)

۷.....

تلگراف ظهیرالدوله به اعظام السلطنه

از طهران به ساری

(نمره ۷۹ دولتی)

روز ۱۳ - به تاریخ ۱۳ عقرب ۲ به غروب مانده - ایت ثیل سنه ۱۳۲۸ -

ملاحظه شد

نواب مستطاب اشرف والا شاهزاده اعظام السلطنه دام اجلاله.

چنانچه تلگراف مرحمت آمیز وزارت جلیله داخله که خطاب به

عموم اهالی فرموده و رجوع خدمت مازندران را به فقیر اعلام داشته اند

زیارت فرموده اید، فقیر هم چون قبول هر زحمتی را در برابر آسایش

عمومی گوارا و سهل می دانم حاضر شدم که در تسویه امور و اصلاح

احوال رنج زدگان مازندران و رفع مفاسدی که برخلاف انتظارات بروز کرده

بود با دست اتفاق و همراهی سایر برادران و خیرخواهان هر قدر بتوانم

اهتمام کرده خاطر اولیای امور را قرین آسایش داریم. حالا هم نهایت

اعتماد و اطمینانم به همان مجاملت و حسن معاشرت سرکار اشرف

والاست که با آن همت عالی و رغبت طبیعی که به اصلاحات دارید تا رسیدن فقیر هیچ دقیقه‌ای را فروگذار نفرمائید و برای حفظ سکونت و آرامی و راحتی عموم از هیچ فداکاری دریغ ننمائید.

فقیر هم هرچه زودتر حرکت می‌کنم و از رشت خاطر اشرف عالی را مسبوق می‌دارم که به خواست مولی در مشهدسر ملاقات دست دهد و از همانجا پایه کارها به اساس محکم گذاشته شود و چون زودتر حرکت خواهم کرد اگر مطلبی لازم شد به رشت خواهند فرستاد که چند روز دیگر آنجا خواهم بود.

صناعلی

(مهر: صورت تلگراف با اصل مطابق است)

۸

تلگراف ظهیرالدوله به انجمن ولایتی مازندران

از طهران به ساری

(نمره ۸۰ دولتی)

تاریخ اصل روز ۱۳ - به تاریخ ۱۳ شهر عقرب سه به غروب - ایت نیل سنه ۱۳۲۸ - ملاحظه شد

انجمن محترم ولایتی مازندران ایدهم الله تعالی بتوفیقاته.

چون از نیابت دولت خواهانه و اخلاق پاکیزه عموم اهالی مازندران مسبوق و مستحضر بودم این تکلیف را که در این موقع دولت بر عهده فقیر وارد فرموده با کمال میل و رغبت متعهد شدم و چون تدارک آسایش عموم را متضمن بود شوقمندانه حاضر شدم که خود را وقف خدمت و

تهیه موجبات فراغت برادران آنجا نمایم و یقین دارم آن هیئت محترم هم تکلیف خود باید بدانید با این نیت که راجع به مقصود خودتان است موافقت تامه فرموده تا رسیدن فقیر از هیچ موافقتی با نواب مستطاب اشرف والا شاهزاده اعظام السلطنه دام اقباله فروگذار نخواهید فرمود و انتظامات کلی را در همه [جا] رعایت و برقرار خواهند داشت.

صناعلی

(مهر: صورت تلگراف مطابق اصل است)

۹

تلگراف ظهیرالدوله به امیر مکرّم لاریجانی

از طهران به بارفروش

(نمره ۸۱ دولتی)

به تاریخ ۱۳ شهر عقرب دو ساعت و نیم مانده به غروب - ایت نیل سنه ۱۳۲۸ - ملاحظه شد

خدمت جناب مستطاب اجل اکرم آقای امیر مکرّم دام اقباله.

اعتماد به حسن مساعدت و موافقت جناب مستطاب عالی با نیات و عقاید خیرخواهانه سلامت طلب خودم، فقیر را به اوامر دولت و کارگزاران وزارت داخله تشویق نمود که راحت را از خود دور داشته خدمت مازندران و آسایش اهالی رنج برده آن سامان را بر عهده گیرم. تلگرافات وزارت داخله و حضرت اشرف سپهدار اعظم دامت شوکت البتّه رسیده است و مشاهده فرموده‌اید تا چه درجه نیت کارگزاران دولت ابدمدّت متوجّه ترمیم و اصلاح احوال فرد فرد اهالی مازندران است و چه

قدر بر گذشته افسوس دارند و می خواهند به هر وسیله بهتر باشد به تمام طبقات بنمایند که نظر اولیای امور بر جذب قلوب و توجه عامه است و انشاءالله تعالی از اجرای دستورالعملی که دولت به فقیر داده است ملاحظه خواهند فرمود که تمام مقاصد مشروعه حاصل و تمام شکایتها برداشته خواهد شد و عجزاً به همین قدر احوالپرسی و اظهار کمال اطمینان خودم به موافقت و معاضدت جناب مستطاب عالی اکتفا کرده و همین امروز یا فردا از طرف رشت که سهلتر است حرکت می کنم و در مشهدسر خودم را به دیدار بهجت آثار عالی و ملاقات سایر دوستان وعده می دهم که برادرانه دست به دست داده هر مشکلی را آسان و خاطر مبارک اولیای امور را آسوده و شادان داریم.

صفاعلی

(مهر: ثبت مطابق اصل پست خانه)

۱۰ .....

تلگراف ظهیرالدوله به عبدالعلی خبیرالملک رئیس تلگرافخانه بارفروش

از طهران به بارفروش
(نمره ۸۳ دولتی)

تاریخ اصل ۱۳ - به تاریخ ۱۳ عقرب ۳ به غروب - ایت ثیل سنه ۱۳۲۸ - ملاحظه شد

جناب اجل آقای خبیرالملک رئیس تلگرافخانه بارفروش دام مجده.
چنانچه تلگراف مبارک وزارت جلیله داخله را مشاهده کرده اید مقرر

است هرچه زودتر فقیر برای خدمت آنجا روانه شوم و لازم دانستم از طرف خود خدمت جنابان مستطابان شریعتمداران آقای علمای اعلام دامت برکاتهم عرض خلوص و تقدیم محبتی کرده باشم و هم به تمام آقایان و ذوات محترم آنجا سابقه مهربانی خود را تجدید نموده، به این ملاحظه که این مقصود بطوری بهتر به عمل آمده باشد صواب دیدم که زحمتی به جنابعالی داده خواهرش نمایم از طرف فقیر خدمت تمام آقایان که می دانید با فقیر لطف دارند تبلیغ سلام شوقمندان و دعای خیرخواهانه بفرمائید و مخصوص بگوئید که تمام استظهار و انتظاری که در پیشرفت مقاصد مقدسه دولت دارم حسن موافقت آن جنابان مستطابان است و خیلی زودتر خودم را وعده دیدار می دهم که موفق و مؤید گردم.

صفاعلی

(مهر: صورت تلگراف مطابق اصل است)

۱۱ .....

تلگراف اسدالله میرزا شهابالدوله وزیر پست و تلگراف به ظهیرالدوله

و جواب ظهیرالدوله

از طهران به [انزلی]

تاریخ ۱۴ عقرب ایت ثیل سنه ۱۳۲۸

خدمت حضرت مستطاب اجل اکرم آقای ظهیرالدوله حکمران مازندران و مضافات مدّ ظله.

چند روزی است از وجود مبارک بی خبرم. جمعی نگرانند. مستدعی

ظهیرالدوله در حکومت مازندران

است از سلامتی حالات و حرکت و سکون خودتان اطلاع دهید که خاطر فامیل و کسان محترم را آسوده دارم. ارادتمند حقیقی.

اسدالله

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه انزلی)

□ .....

جواب ظهیرالدوله به خط خود او ذیل تلگراف

هو

خدمت حضرت مستطاب والا آقای وزیر پست و تلگراف دامت شوکتہ. چهار روز است در انزلی منتظر کشتی مازندران و آرامش دریا هستم که کولاک سخت است. شاید به خواست مولی^(ع) امروز حرکت کنم و پس فردا از مشهدسر ورود را عرضه بدارم. قربان مرحمت.

صفاعلی

۱۲ .....

تلگراف اشجع الملک به ظهیرالدوله

و جواب ظهیرالدوله

از ساری به رشت

(نمره ۶۱ طهران)

به تاریخ ۱۵ عقرب - ایت نیل سنه ۱۳۲۸

حضور مبارک حضرت اشرف اعظم آقای ظهیرالدوله روحی فداه.

تلگراف شماره ۱۳

از این مؤده که مایه راحت و آسایش عموم اهالی است از صمیم قلب تبریک عرضه می دارد. چاکر.

اشجع الدوله^۱

(مهر: تلگرافخانه مبارکه رشت)

□ .....

جواب ظهیرالدوله به خط خود او ذیل تلگراف

هو

جناب جلالت مآب آقای اشجع الملک دام مجده. از یادآوری جنابعالی ممنون و انشاءالله بزودی در مشهدسر از فیض ملاقات محظوظ خواهم شد.

۱۳ .....

تلگراف حبیب الله میرزا رئیس تلگرافخانه مازندران به ظهیرالدوله

از ساری به رشت

(نمره جواب ۶۸ دولتی طهران)

به تاریخ ۱۵ عقرب - ایت نیل سنه ۱۳۲۸

حضور حضرت اجل اشرف آقای ظهیرالدوله مدّ ظلّه.

از زیارت تلگراف مبارک و قبول آسایش رنج بردگان مازندران کمال تشکر حاصل و حسب الامر عین تلگراف را خدمت آقایان علمای اعلام و

۱. کذا، ولی در عنوان جواب اشجع الملک است (۴).

ظهیرالدوله در حکومت مازندران

شاهزادگان عظام و اعیان ارائه داده، از مزده این فرح بعد عسرت عموماً مسرور و شاکر و رطب اللسان تبریک عرض نموده منتظر قدم مبارک هستیم.

حبیب الله

(مهر: تلگرافخانه مبارکه رشت)

۱۴

تلگراف ظهیرالدوله به عین الدوله وزیر داخله

از قزوین به طهران

(نمره ۸۴)

به تاریخ شب ۱۶ عقرب - یک ساعت از شب - ایت ثیل سنه ۱۳۲۸

حضور مبارک حضرت مستطاب اشرف اقدس والا شاهزاده عین الدوله وزیر داخله دامت ظلّه.

پس از عرض دستبوسی استدعای جواب عریض می نماید.

صفاعلی

(مهر: تلگرافخانه مبارکه قزوین)

۱۵

تلگراف ظهیرالدوله به اقتدارالدوله معاون وزارت داخله

از قزوین به طهران

(نمره ۸۵)

تلگراف شماره ۱۶

به تاریخ شب ۱۶ عقرب - یک از شب - ایت ثیل سنه ۱۳۲۸

انجمن اخوت به توسط جناب احتشام خدمت جناب مستطاب اجل آقای اقتدارالدوله معاون وزارت جلیله داخله دام اقباله.

خواهش دارم جواب مطالب زودتر مرحمت فرمائید که معطلم. در باب ضرغام نمی دانم چه کردید. یقین فراموش نمی فرمائید که قولها گرو است.

صفاعلی

(مهر: تلگرافخانه مبارکه قزوین)

۱۶

تلگراف ظهیرالدوله به مستوفی الممالک رئیس الوزراء

از قزوین به طهران

(نمره ۸۹)

به تاریخ شب ۱۶ عقرب - یک از شب - ایت ثیل سنه ۱۳۲۸

حضور مرحمت ظهور حضرت مستطاب اجل اشرف آقای مستوفی الممالک رئیس الوزراء دام ظلّه.

بدبختانه برای عرض وداع نتوانستم ظاهراً شرفیاب شوم. استدعا دارم هیچوقت از نظر مبارک محو نشوم. البته خیال و حال جناب آقای ضرغام السلطنه را آسوده فرموده اند. منتظر ارجاع خدمات است.

صفاعلی

(مهر: تلگرافخانه مبارکه قزوین)

تلگراف سلطان الذاکرین به ظهیرالدوله

از ساری به رشت

(نمره ۶۸ طهران)

به تاریخ ۱۶ عقرب - ایت ثیل سنه ۱۳۲۸

حضور مبارک حضرت اشرف آقای ظهیرالدوله فرمانفرمای مملکت مازندران ارواح الفقراء له الفداه.

از مزده حکومت حضرت آقا عموم اهالی متشکر، مقدم مبارک را از صمیم قلب تبریک عرض می دارم.

سلطان الذاکرین

(مهر: تلگرافخانه مبارکه رشت)

□ .....

جواب ظهیرالدوله به سلطان الذاکرین به خط خود ذیل تلگراف هو

جناب مستطاب اخوت مآب آقای سلطان الذاکرین سلمه الله تعالی.

از سلامتی وجود عالی متشکر و انشاءالله بزودی از فیض حضور مستفیض خواهم شد.

صفاعلی

تلگراف عبدالعلی خبیرالملک به ظهیرالدوله

از بارفروش به رشت

(نمره، جواب ۸۳)

به تاریخ ۱۷ عقرب - ایت ثیل سنه ۱۳۲۸

حضور مبارک حضرت مستطاب سرکار اجل اشرف آقای ظهیرالدوله روحی فداه.

پس از عرض چاکری و تقدیم عرض تبریک، عرض می کند: «نرسد کار عالمی به نظام». اینکه جواب تلگرافات هنوز داده نشده چون تمام آقایان عدا و اعیان سه روز است از بارفروش و ساری رفته اند به جویبار. امیر مکرم تنها در بارفروش هستند و مقصودشان مراجعت آقایان از جویبار و جواب عرض تبریک بالاجماع است. از مفاد صحت های امیر مکرم معلوم است میل دارند حضرت آقا بواسطه نزدیک بودن راه و بعضی ملاحظات از راه لاریجان تشریف فرما شده، زیرا خود امیر مکرم هم حرکت کرده تا لاریجان به استقبال بیایند. احتمال دارد در جواب تلگرافات خودشان هم همین فقره را استدعا کنند. فردا آقایان از جویبار مراجعت، بنده جواب تلگرافات را خواهد دارد.

عبدالعلی

(مهر: تلگرافخانه بارفروش)

۱۹ .....

تلگراف یوسف احتشام به ظهیرالدوله

از طهران به رشت

(نمره جواب ۸۵ قزوین)

به تاریخ ۱۸ عقرب - ایت ثیل سنه ۱۳۲۸

آستان مبارک حضرت اقدس آقای ظهیرالدوله روحی فداء.

دقیقه‌ای از خدمت آقای اقتدارالدوله غفلت نکرده در همه کارها اتصالاً یادآوری می‌کنم. مطالب راجع به انتظامات ولایتی به هر جا که تشریف دارید حکم مخابره مجانی مرحمت شده، البته صورت آن به عرض می‌رسد. در کار خود چاکر لازم است صریحاً به وزارت داخله تأکید فرمائید تا انجام شود.

یوسف

(مهر: تلگرافخانه مبارکه رشت)

۲۰ .....

تلگراف شهاب‌الدوله وزیر پست و تلگراف به ظهیرالدوله

و جواب ظهیرالدوله

از طهران به رشت

تاریخ ۱۸ عقرب ایت ثیل سنه ۱۳۲۸

خدمت حضرت آقای ظهیرالدوله دامت شوکت.

در خصوص مطالب لازمه حضرت عالی به تلگرافخانه‌های مازندران و عرض راه اطلاع داده شد که مجاناً قبول و مخابره نمایند. خاطر شریف مستحضر باشد. در خدمات وجود مبارک «سر و جان را نتوان گفت که مقداری هست».

اسدالله میرزا، وزیر پست و تلگراف

(مهر: تلگرافخانه مبارکه رشت)

□ .....

جواب ظهیرالدوله به شهاب‌الدوله به خط خود ذیل تلگراف

هو

خدمت حضرت والا آقای وزیر پست و تلگراف دامت شوکت الوالا.

همیشه ممنون و مدیون مرحمت و خدمت حضرت والا بوده و تا هستم هستم. قربان شما.

صفا علی

۲۱ .....

تلگراف سپهدار اعظم (محمودولی تنکابنی) به ظهیرالدوله

از طهران به رشت

(نمره ۱۲۶ - ۲۹ دولتی)

به تاریخ شب ۱۹ عقرب - ایت ثیل سنه ۱۳۲۸

خدمت حضرت اجل آقای ظهیرالدوله دام اقباله.

چنانکه به صفای خاطر حضور قلب را گواهد دعای خیر نیز ملتزم است. امیدوارم پاکی طینت و حسن حکمیت حضرتعالی سریعاً دفع غائله و جمعیتِ خواطر فراهم کند.

سپهدار اعظم

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه رشت)

۲۲

تلگراف عبدالعلی خبیرالملک رئیس تلگرافخانه بارفروش به
ظهیرالدوله

از بارفروش به رشت

به تاریخ ۲۱ عقرب - ایت ثیل سنه ۱۳۲۸

حضور مبارک حضرت مستطاب اشرف آقای ظهیرالدوله روحی فداه. تأخیر جواب به این جهت شد که از طهران خبر حرکت حضرت آقای رسید. منتظر خبر ورود رشت بوده اینک جواب گرفته عرض شد. شهر هم بحمدالله حالیه امن است. آقایان علمای ساری هم آمده‌اند به بارفروش. اعیان و سرکرده‌ها هم امروز که نهم بود از ساری حرکت کرده فردا وارد بارفروش می‌شوند. بعضی از مطالب انشاءالله حضوراً عرض می‌شود.

عبدالعلی

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه رشت)

۲۳

تلگراف حبیب‌الله میرزا رئیس تلگرافخانه ساری به ظهیرالدوله

از ساری به رشت

(جواب)

تاریخ ۲۱ عقرب - ایت ثیل سنه ۱۳۲۸

حضور مبارک حضرت مستطاب اجل اشرف آقای ظهیرالدوله مدّظله. آقای اعظام‌السلطنه بارفروش است. تلگراف مبارک به بارفروش مخابره شد. علت عرض نکردن جواب را ندانستم. آقایان وشاهزادگان و اعیان ساری هم دیروز به بارفروش حرکت نمودند که در مشهدسر تشرف حاصل نمایند. از قرار مذکور رشیدالسلطان با جمعی سوار هم به مشهدسر رفته‌اند. شهر ساری امن است.

حبیب‌الله

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه رشت)

۲۴

تلگراف محمداسمعیل خان امیر تومان به ظهیرالدوله

از بارفروش به رشت

(نمره جواب ۸۲ - ۱۱۰ دولتی)

به تاریخ ۲۱ عقرب - ایت ثیل سنه ۱۳۲۸

خدمت ذی شرافت حضرت مستطاب اجل اشرف افخم آقای ظهیرالدوله دامت شوکتہ.

تلگراف شریف در باب تشریف‌فرمایی به مازندران به جهت اصلاح در منع اختلافات واقعه در مازندران از بابت سوء تدبیر اولیای مصادر امور زیارت شد. چون مرقوم فرموده بودید در جناح حرکت می‌باشم و در رشت اطلاع خواهم داد تأخیر در جواب به جهت تشریف‌فرمایی رشت و انتظار تلگراف محترم بودیم. بحمدالله تعالی مازندران در کمال انتظام است. سوء تدبیر اولیای مصادر در هر آنی تجدید نشود مازندران در هیچوقت اختلالی...^۱ نخواهد شد. انشاءالله به حسن عقیده [و] صفای نیت حضرت مستطاب عالی امورات اصلاح و انجام مقرون شود.

محمد اسماعیل

(مهر: تلگرافخانه مبارکه رشت)

۲۵

تلگراف اعظام السلطنه به ظهیرالدوله

از بارفروش به رشت

(نمره ۶)

تاریخ ۲۱ عقرب - ایت نیل سنه ۱۳۲۸

حضور مبارک حضرت اشرف آقای ظهیرالدوله روحی فداه.

پس از عرض چاکری مستدعی است حرکت از انزلی را بفرمائید که رفع نگرانی بشود.

اعظام السلطنه

(مهر: تلگرافخانه مبارکه رشت)

۱. یک کلمه ناخوانا به شکل: نتطرق (۲).

۲۶

تلگراف شهاب‌الدوله وزیر پست و تلگراف به ظهیرالدوله

از طهران به رشت

تاریخ ۲۱ عقرب - ایت نیل سنه ۱۳۲۸

خدمت حضرت اجل آقای ظهیرالدوله دامت شوکتہ.

وصول مرقومه تلگرافی، جواباً موجب امتنان و از مؤدّه سلامت وجود مسعود متشکر گردید. امیدوار است انشاءالله هرچه زودتر به مقرّ ایالت تشریف‌فرما شده و به یمن مقدم شریف آن سامان را قرین امن و امان و کمال انتظام بفرمائید.

اسدالله میرزا

(مهر: تلگرافخانه مبارکه رشت)

۲۷

تلگراف وزارت داخله به ظهیرالدوله

از طهران

(نمره ۶۳۹ دولتی)

تاریخ اصل روز ۲۳ - به تاریخ ۲۳ عقرب - ایت نیل سنه ۱۳۲۸

آقای ظهیرالدوله حکمران مازندران.

ظهیرالدوله در حکومت مازندران

در تسریه انجام مطالب جنابعالی اقدامات به عمل آمده مساعدت
تأمیه خواهند شد. جنابعالی به آسودگی خیال در حرکت به حوزه حکمرانی
خود تمجیل فرمائید. شهر ذیقعدہ، نمره ۱۰۲۶

وزارت داخله

(مهر: تلگرافخانه مبارکه انزلی)

دوره ورود به مشهدسر

۲۸ .....

تلگراف ظهیرالدوله به شهابالدوله وزیر پست و تلگراف

از مشهدسر به طهران

(نمره ۱ دولتی)

به تاریخ ۲۶ عقرب - سنه ۱۳۲۸ - سواد مطابق اصل است

خدمت حضرت مستطاب اشرف والا آقای وزیر پست و تلگراف دامت
شوکتہ.

وارد مشهدسر شدم. حضرات چون فردا را منتظر بوده اند امروز
ندیدمشان. فردا خواهند آمد. قربان شما.

مفاعلی

(مهر: تلگرافخانه مشهدسر)

۲۹ .....

تلگراف امیر مکرم لاریجانی به ظهیرالدوله

و جواب ظهیرالدوله

از بارفروش به مشهدسر

(نمره ۲۸)

به تاریخ ۲۶ عقرب - سنه ۱۳۲۸

حضور مبارک حضرت آقای ظهیرالدوله مدّ ظلّه العالی.

اگرچه قرار بوده است حرکت از رشت را تلگرافاً اطلاع فرمایند
حالیّه مژده ورود در بندر را از تلگرافخانه داده‌اند. فردا صبح به اتفاق
رؤسا و صاحب‌منصبان در بندر به شرف ملاقات نایل خواهند شد.

محمد لاریجانی

(مهر: تلگرافخانه مشهدسر)

□ .....

جواب ظهیرالدوله به خط خود ذیل تلگراف

هو

حضرت اجل اکرم آقای امیر مکرم دام اقباله العالی.

شکراً للمولی (ع) که باز به سلامتی انشاءالله فردا ملاقاتتان خواهم کرد.

صفا علی

۳۰ .....

تلگراف وزارت داخله (عین‌الدوله) به ظهیرالدوله

از طهران به رشت

(نمره ۷۵۸ دولتی)

تاریخ اصل روز ۲۵ - به تاریخ ۲۷ برج عقرب - ۲ به غروب - ایت نیل
سنه ۱۳۲۸

آقای ظهیرالدوله حکمران مازندران.

با تأکیدی که در سرعت تشریف‌فرمائی جناب مستطاب عالی شده
و اهمیتی که در امور مازندران محسوس و ملحوظ بود تا به حال جنابعالی
را وارد شده به مقر حکمرانی تصور می‌کردم. حالاکه آقای ظهیرحضور به
ملاقات بنده آمده بودند و با کمال مهر و ارادت جویای مژده ورود عالی
شده اظهار داشتند که گویا در رشت توقف فرموده‌اید. هم برای اینکه
استعلام سلامتی وجود را از فرایض دوستی و موذت خود می‌دانم و هم
برای یادآوری اهمیّت مازندران جداً زحمت‌افزا هستم که اگر چنانچه
مقصود از توقف در گیلان نزهت و سیاحت در صفحات رشت است
همین سیر و صفا امیدوارم در مازندران هم برای وجود محترم مهیا و
حاضر باشد. خواهش می‌کنم به وصول این تلگراف فوراً حرکت بفرمائید
و ورود خودتان را از بارفروش سریعاً اعلام فرمائید.

وزارت داخله

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۳۱ .....

تلگراف عین‌الدوله وزیر داخله به ظهیرالدوله

از طهران به بارفروش

به تاریخ ۲۷ برج عقرب - ایت نیل سنه ۱۳۲۸

آقای ظهیرالدوله حکمران مازندران.

با مهر و مودت قلبی تبریک ورود جناب مستطاب عالی و اظهار اشتیاق به وجود شریف عالی از وظایف ثابتۀ مخلص است و حقیقتاً با ورود جنابعالی به حوزه حکمرانی همه قسم اطمینان و امیدواری دارم که با احاطه که در امور آن حدود به مقتضیات موقع دارند هرچه زودتر [خیال] اولیاء امور را از آن صفحات آسوده فرموده نسبت به عموم اهالی تهیۀ امنیت خاطر فرمایند و چون می خواهم از تمام نکات امر خاطر عالی را قرین استحضار بدارم با اینکه هیچگونه اهمیّت به این قبیل اشاعات نداده و نمی دهم معذک محض اطلاع عالی زحمت می دهم که مطابق راپورت های سمنان و فیروزکوه باز سوارهای اسمعیل خان و بستگان رشیدالسلطان و پسر مراد خان در دهات فیروزکوه و سمنان از بعضی اقدامات غیرمنتظره منصرف نشده و در بعضی نقاط مطالبه و جمع آوری مالیات می نمایند. چون جنابعالی کاملاً از مافی الضمیر مخلص مستحضرید لازم نمی دانم نیات خودم را که حقیقتاً مطابق با خیر عامه و صلاح جوئی تمام این اشخاص است دوباره به موقع مذاکره و اظهار بگذارم. می خواهم در این موقع که جناب مستطاب عالی به سلامتی و اقبال وارد شده اید و حضرات در خدمت عالی جمع و حاضرند صلاح حال و مال آنها را به آنها حالی فرمائید که فوراً کسان و آدمهای خود را خواسته از بعضی اقدامات غیرمنتظره که بالاخره منجر به زحمت خود آنها خواهد شد منصرف بدارند و اگر هم این اشاعات حقیقت ندارد خود جناب مستطاب عالی با تحقیقات لازمه تکذیب بکنید. منتظرم هرچه زودتر توجه کامل در آسایش عامه و نظم محل فرموده و نیز سریعاً اطلاعات فوری بدهید.

سلطان عبدالمجید

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۳۲

تلگراف ظهیرالدوله به عین الدوله وزیر داخله

از مشهدسر به طهران

(نمره ۹ دولتی)

تاریخ اصل روز ۲۷ - به تاریخ ۲۷ برج عقرب - ایت ثیل سنه ۱۳۲۸

حضور مبارک حضرت مستطاب اشرف اقدس خداوندگاری شاهزاده عین الدوله وزیر داخله مد ظله.

الآن که قبل از ظهر شنبه ۱۶ است جناب مستطاب امیر مکرم و جناب اسماعیل خان و رشیدالسلطان و سایر صاحب منصبان با کمال فدویت به عرض چاکری و اطاعت اوامر مقدسه حضرت اقدس مصدع چاکران حضور مبارک هستند و نهایت امیدواری را به دادرسی حضرت اقدس والا دارند که از بارفروش عرایضشان را عرض کرده انجام آن را عاجزانه درخواست و استدعا کنند. محض اطلاع خاطر مبارک جسارت ورزید.

صفاعلی

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۳۳

تلگراف علمای نجف به علمای ولایات

از قصر [شیرین] به ولایات

۱. یعنی شانزدهم ذی قعدة ۱۳۲۸.

(نمره ۶ مجانی)

تاریخ اصل ۲۶ - به تاریخ شب ۲۷ عقرب - ایت ثیل سنه ۱۳۲۸

توسط مجلس محترم ملی، سایر بلاد توسط انجمنهای ایالتی و ولایتی. خدمت عموم آقایان حجج اسلام و قاطبه وزراء و امراء عظام، تمام طبقات ملت ایران دامت تأییداتهم.

با این حمله واضح که همسایه با استقلال ایران، آسایش دیانت اسلامیہ متزلزل و محض دفاع عاجلاً تقدیم پروتست نامه از طبقات ملت به سفراء دول معظمه واجب است. چنانچه داعیان هم فرستادیم از ناحیه مختلفه اسلامیہ، حتی تونس و جزائر و تاتار در اسلامبول، مجتمعاً برای دفاع از ایران چه اقدام اسلام پرستانه کرده. آیا غیرتمندان خود ایران باز هم این وضع حالیه و شیوع نفاق و رقابت و اعتراض و سایر موجبات تفریق کلمه خود را آلت دست دشمن کرده محو اسلامیة، استقلال مملکت خواهند کوشید.

نمته جانی الاحقر محمد کاظم خراسانی،

عبدالله مازندرانی

(مُهر: تلگرافخانه مشهدسر)

۳۳۴

تلگراف وزارت پست و تلگراف به حکومت مازندران

و جواب ظهیرالدوله

از طهران به مشهدسر

تاریخ ۲۷ عقرب - ایت ثیل سنه ۱۳۲۸

ایالت جلیله مازندران.

اداره پست از خط لاریجان محمولات پستی را کما فی السابق می خواهند حمل و نقل نمایند. لزوماً استعلام می نماید که امنیت در آن نواحی حاصل است و ایالت جلیله در سلامت رساندن محمولات پستی را به مقصد ممکن است وزارت پست و تلگراف را متقاعد نمایند یا خیر. منتظر جواب فوری است.

وزارت پست و تلگراف

(مُهر: تلگرافخانه مشهدسر)

□ .....

جواب به خط ظهیرالدوله ذیل تلگراف

هو

وزارت جلیله تلگراف و پست.

در باب حرکت پست و اینکه سالم برسد سؤال فرموده بودید عرض می کنم نهایت امنیت حاصل است تا گردنه امامزاده هاشم و تا آخر خاک سوادکوه. خاطر مبارک آسوده باشد که در کمال سلامت خواهد رسید. صفاعلی

۳۵

تلگراف عبدالعلی خبیرالملک به ظهیرالدوله

و جواب ظهیرالدوله

از بارفروش به مشهدسر

ظهیرالدوله در حکومت مازندران

به تاریخ شب ۲۷ عقرب - ایت ثیل سنه ۱۳۲۸

حضور مبارک حضرت مستطاب آقای ظهیرالدوله روحی فداه. چون صبح به توسط جناب معتضدالسلطان عرایض عرض کرد و مشغول خدمت اداره بود مجال و فرصت نشد که علیحده عرض تلگراف نماید. حالیه قدری آسوده شده و ورود و مقدم مبارک را با کمال افتخار عرض تبریک می نماید و منتظر ارجاع خدمات و مزده تشریف فرمائی به شهر است.

عبدالعلی

(مُهر: تلگرافخانه مشهدسر)

□ .....

جواب تلگراف به خط ظهیرالدوله زیر آن

هو

جناب جلالت مآب اجل خبیرالملک رئیس تلگرافخانه دام مجده. جناب معتضدالسلطان محبتهای جنابعالی را تبلیغ کرده و سبب ازدیاد تشکر شد. شاید امروز یا فردا به خواست مولی^(ع) در شهر از ملاقات شما بهره مند شود.

صفاعلی

۳۶ .....

تلگراف حبیب الله میرزا قاجار به ظهیرالدوله

[۳۶]

تلگراف شماره ۳۶

و جواب ظهیرالدوله

از ساری به مشهدسر

به تاریخ شب ۲۷ عقرب سنه ۱۳۲۸

حضور مبارک حضرت مستطاب اجل اشرف آقای ظهیرالدوله مدّ ظله. با کمال تشکر قدوم مبارک را به خطّه مازندران از صمیم قلب تبریک و تهنیت معروض و اوامر مطاع را مترصدم، و لله الحمد امنیت حاصل است. حبیب الله قاجار

(مُهر: تلگرافخانه مشهدسر)

□ .....

جواب ظهیرالدوله به خط خودش ذیل تلگراف

هو

نواب مستطاب اشرف والاتبار حاجی حبیب الله میرزا زید شوکته. با کمال اشتیاق محبت قلبی حضرت والا را که بهترین تبریکات است پذیرفته به خواست مولی^(ع) بزودی از دیدار بهره ور خواهد شد.

صفاعلی

[۳۷]

بخش دوم

تلگرافهای مربوط به دوره اقامت

ظهیرالدوله در بار فروش

www.tabarestan.info
تبرستان

تلگراف عین الدوله وزیر داخله به ظهیرالدوله

از طهران به بارفروش

(نمره ۸۸)

تاریخ اصل ۲۷ غروب - تاریخ شب ۲۸ برج عقرب ساعت ۴ - ایت ثیل

سنه ۱۳۲۸

آقای ظهیرالدوله حکمران مازندران.

از مزده ورود جنابعالی مستحضر و خوشوقت گردیدم و دو ساعت قبل تلگراف تبریک ورود سرکار را مخابره کردیم. حالا هم که منتظر وصول جواب آن بودم و این تلگراف جنابعالی شرف وصول داده و از اجتماع آقایان خوانین و تصمیم عزم آنها بر خدمت دولت [و] ملت اظهار و اعلام فرموده اید کمال خشوقتی خاطر حاصل کردم. یقین است خود جنابعالی اخلاق و عادات بنده را از همه بهتر مسبقید. ایشان هم از قدیم ترتیب و سلیقه مرا در دست دارند که در مقام احقاق حق و انصاف هیچ کسی فرق و امتیازی نزد من ندارد، و اگر از طرف اولاد خودم قصوری شده باشد اغماض نمی‌کنم.

در مطالب حقه آنها هم که به توسط جناب مستطاب عالی اظهار خواهند کرد یقین است کمال توجه خواهد شد. ولی مشروط بر آنکه

نهایت اهتمام در رفاهیت خاطر جنابعالی را به عمل آورند و بدانند که خوشوقتی و رضای اولیای دولت در رضای خاطر جنابعالی خواهد بود و بطوریکه در تلگراف دو ساعت قبل عرض کردم جلوگیری کامل از کسان و سوار خود بکنند که دیگر از آن قبیل اقدامات و اغتشاشات به سمع اولیای دولت نرسد و مرا از موفقیتی که در محبت به آنها دارم محروم نکنند. و الا در این قصد و نیتی که من نسبت به آنها دارم بسیار مؤثر و ناگوار خواهد شد که خدا نخواستہ خلاف اظهاری از خود و کسان آنها ظاهر شود و اعتماد خاطر مرا متزلزل نمایند.

لازم است خیلی زود اقدام فرمایند. آقایان کسان خودشان را هرجا رفته‌اند جمع و اعاده و جلوگیری نمایند و تحقیقات خودتان را سریعاً در این باب اطلاع بدهید.

سلطان عبدالحمید

(شهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۳۸

تلگراف شهاب‌الدوله وزیر پست و تلگراف به ظهیرالدوله
و جواب ظهیرالدوله

از طهران به بارفروش

به تاریخ ۲۹ برج عقرب ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

خدمت حضرت مستطاب اجل آقای ظهیرالدوله حکمران دامت شوکتہ.
مرقومه تلگرافی شرف وصول بخشید. ورود مقدم مبارک را به عموم اهالی مازندران تبریک می‌گویم. انشاءالله به توفیق حق امور آن سامان به

توجهات حضرت عالی اقدام کامل حاصل خواهد کرد. بنده ارادتمند علاوه بر ادعیه صمیمانه به جهت خدمت‌گزاری وجود محترم در کمال افتخار حاضرم. عجالاً عرض لازمی که دارد این است ترتیبی در کار ذهاب و ایاب پست دولتی مقرر فرمائید که دارای اهمیت است. مخصوصاً پولهای بانکها که حمل و نقل می‌شود مأمون و محفوظ باشد. ارادتمند.

اسدالله

(شهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

□ .....

جواب تلگراف به خط ظهیرالدوله در ذیل آن

هو

خدمت حضرت مستطاب اشرف والا وزیر پست و تلگراف دامت شوکتہ.
مادام‌العمر متشکر الطاف حضرتت هستم. در باب حرکت پست چهار روز قبل از حضرات اطمینان گرفته عرض کردم که در نهایت امنیت عبور و مرور خواهند کرد. ولی در باب حمل پول بانکها انشاءالله پس از چند روزی که مطالب و مستدعیات حضرات سر و صورتی گرفت قرار صحیح که مستلزم کمال امنیت باشد داده عرض خواهم کرد. قربان شما.
صناعلی

۳۹

تلگراف ظهیرالدوله به عین‌الدوله وزیر داخله

از بارفروش به طهران

(نمره: جواب ۸۸)

تاریخ اصل ۲۹ شب - تاریخ شب ۲۹ برج عقرب - ایت‌تیل سنه ۱۳۲۸
حضور مبارک حضرت مستطاب اشرف اقدس والا خداوندگار شاهزاده
عین‌الدوله وزیر داخله مدّ ظله الوالا.

تلگراف مرحمت‌اتصاف والا را تمام سران و آقایانی که مخاطب
بودند زیارت کردند. چون همانطور که مرقوم رفته بود همه اهالی مسبق
به وطن خواهی و دادرسی ذات اقدس والا بودند متشکراً به دعای وجود
اقدس همدم شدند و فقیر را وکیل رساندن عرایض و مستدعیات خود
قرار دادند که معروض داشته انجام آن را از حضور مبارک اولیای دولتی
ابد مدت مستدعی شوم.

فقیر هم منتظر اذن هستم که در این سه چهار روزه هر وقت مرخص
فرمائید حضوراً در تلگرافخانه به عرض رسانده قبول مستدعیات را که
مستلزم امنیت این سامان که در حقیقت دروازه ایران است از حضور
مبارک اولیاء امور عاجزانه مستدعی شوم. از باب اینکه کسان بعضی از
آنها مشغول اغتشاش و بعضی اقدامات بی‌رویه هستند مرقوم رفته بود
مخصوصاً سؤال و تحقیق شد بکلی منکرند و استدعا می‌کنند که تصریح
فرمایند کی و کجا بوده است. تا اگر کسی به اسم بستگان آنها به اقدامی
خلاف‌کارانه مشغول است خود آقایان منع و ردّ کنند تا خاطر مبارک بکلی
انشاءالله به خواست حقّ از این رهگذر آسوده شود. الامر الاشرف مطاع.

صناعلی

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۴۰ .....

تلگراف وزارت داخله به ظهیرالدوله

و جواب ظهیرالدوله

از طهران به ساری

(نمره ۷۰)

تاریخ اصل ۲۸ - به تاریخ ۲۹ برج عقرب ایت‌تیل سنه ۱۳۲۸

حکومت جلیله مازندران.

از مالکین علی‌آباد تلگرافی رسید که سعید حضور خود را از محل
مزبور خارج نموده و امورات آنجا در حالت بی‌نظمی است. خود مالکین
خواسته‌اند املاک آنها به میرزا عبدالله واگذار شود. البته سرکار بطور
مقتضی تقویت و مساعدت لازم با میرزا عبدالله خواهید کرد که رفع
بی‌نظمی و آسایش اهالی آنجا به عمل آید. شهر ذیقعد، نمره ۱۵۲۶
وزارت داخله

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

□ .....

جواب تلگراف به خطّ ظهیرالدوله زیر آن

هو

مقام منبع وزارت جلیله داخله.

همانطور که امر رفته بود در غیاب سعید حضور حکومت علی‌آباد به

میرزا عبدالله خان رجوع شد.

صناعلی

۴۱ .....

تلگراف داود ...

از ساری به بارفروش

(جواب نمرة ۸۲)

تاریخ اصل ۳۰ - تاریخ ۳۰ برج عقرب ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

جواب حضرت امین‌الوزاره.

آقای ظهیرالدوله. بنده تقریباً دو سه ماه ناخوش. استدعا دارم دعا فرمائید که در راحت شوم.

داود

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۴۲ .....

تلگراف شریعتمدار به ظهیرالدوله

از ساری به بارفروش

(جواب نمرة ۸۳)

تاریخ اصل ۳۰ عصر - به تاریخ ۳۰ برج عقرب، عصر، ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

عرض اول خدام شریعه خدمت حضرت مستطاب سرحلقه طریقه زادات الشرفه که همیشه دعاگو و استغاثه درک فیض حضور مبارک به درگاه حضرت رب‌العزه می نمودیم. الحمدلله به اجابت مقرون و به اظهار

مرحمت احوالپرسی مفتخر شدم.

الراجی شریعتمدار

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۴۳ .....

تلگراف عین‌الدوله وزیر داخله به ظهیرالدوله

از طهران به بارفروش

(نمرة ۹۶۳ دولتی فوری)

تاریخ ۳۰ ساعت دو به غروب - تاریخ شب ۱ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

آقای ظهیرالدوله حکمران مازندران.

تلگراف مستطاب عالی شرف وصول دادو از اینکه اظهار فرموده‌اید منکر صحت راپورت‌های فیروزکوه و شهمیرزاد و سنگر شده و اظهار همه قسم خدمتگزاری و اطاعت احکام دولتی را دارند مطلع شدم. حسن ظن خود من هم بر این بود و از این اظهاراتی که کرده‌اند بر عقیده و اطمینان و محبت خود افزودم. ولی چون از نقاط فوق ذکر بعضی راپورت‌های متوالی می‌رسد و احتمال می‌توانم بدهم بعضی اشخاصی که در صدد اتهام آقایان هستند این اسباب را فراهم می‌دارند و برای اینکه هیچ راضی به بدنامی آنها و صرف نظر از تحقیق امر نیستم خدمت مستطاب عالی زحمت می‌دهم که به وصول این تلگراف یک نفر مأمور امینی که طرف اعتماد خودتان باشد با یکی دو نفر آدم فهمیده از طرف حضرات به نقاط فوق ذکر فرستاده معلوم بفرمائید این اظهارات چه صورتی دارد. در

صورتی که از کسان ایشان بوده و به خودسری و بی اطلاع آقایان این اقدامات را می‌کنند و یا کسی دیگر برای اتهام آنها این تشبیهات را می‌نماید از همانجا به من تلگراف کنید و حقیقت امر معلوم شود. به خود آقایان هم البته نهایت مهربانی را از طرف من و خودتان بفرمائید و درست به آنها حالی کنید که امروز روزی است که تمام آحاد و افراد این مملکت باید دست اتفاق و اتحاد به هم داده با یت صاف و پاک برای خدمت این آب و خاک حاضر شوند. خاصه اشخاصی که از صد سال قبل داخل در خدمت دولت و ملت بوده امروز بیش از سایرین وظیفه جانفشانی دارند. برای مطالب آنها البته با کمال دقت رسیدگی خواهم کرد و در آسایش حق آنها سعی و اهتمام خواهم داشت.

بواسطه بعضی کارهای مهمی که در این هفته مرا مشغول می‌دارد انشاءالله در ظرف هفته آینده یک روزی به تلگرافخانه می‌آیم. جناب مستطاب عالی هم تشریف می‌آورید و این مطالب را مذاکره و حل و تسویه می‌کنیم. برای امیدواری آقایان عجالاً بیشتر از این نمی‌گویم که مثل جنابعالی شخصی را به حکومت مازندران انتخاب و الزام کردند و مقاصد و نیات حسنه دولت از همین حسن انتخاب بخوبی واضح و آشکار است. نمره ۱۰۶۰۶

سلطان عبدالحمید

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۴۴

تلگراف هژبر خاقان به ظهیرالدوله
و جواب ظهیرالدوله

از ساری به بارفروش
(نمره ۲)

تاریخ اصل ۱ - تاریخ اول برج قوس ایت‌نیل سنه ۱۳۲۸

توسط جناب اجل آقای مقتدرالسلطان دام اقباله، مقام مقدس حضرت اشرف اعظم آقای ظهیرالدوله روحی فداه.

مقدم مبارک را بر کلیه اهالی مملکت مازندران تبریک عرضه می‌داریم. امیدوار است از یمن قدوم مبارک آسایش عمومی فراهم گردد. فدوی مدتی است در ساری مریض بستری است و الا تاکنون به شرف زیارت نایل می‌شد.

فدوی هژبر خاقان

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۴۵

جواب ظهیرالدوله به خط خود زیر آن
هو

جناب هژبر خاقان زیده مجده.

احوال‌پرسی و تبریک شما را جناب مقتدرالسلطان تبلیغ نمودند. ممنون محبت شدم. انشاءالله رفع نقامت سرکار هم می‌شود و در ساری به سلامتی جنابعالی را ملاقات خواهم کرد.

صفاعلی

۴۶

تلگراف محتشم السلطنه وزیر عدلیه به حکومت مازندران

از طهران به [بارفروش]

(نمره ۲۲ دولتی)

تاریخ اصل شب ۱ - تاریخ اول برج قوس قبل از ظهر ایت‌تیل سنه ۱۳۲۸

حکومت جلیله مازندران.

چون برای امور عدلیه مازندران یک نفر رئیس لازم است آقای
اکرم‌الدوله اخوی امیر توپخانه و حاج مختارخان مشارالدوله هریک را
تصویب می‌فرمائید برای آنجا معین و اعزام شوند. جواب فوراً مرحمت
شود. نمره ۱۰۸۱۴

محتشم السلطنه

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

□

جواب ظهیرالدوله به خط خود زیر آن

هو

حضرت مستطاب اجل آقای محتشم السلطنه وزیر عدلیه دام اقباله.
در باب ریاست عدلیه مازندران سؤال فرموده بودید، پس از آنکه
انشاءالله موانع مفقود و مقتضای موجود شد ترتیبش را عرض خواهم
کرد. حضرت امیر اکرم عرض سلام می‌رسانند.

صفاعلی

۴۷

تلگراف صنیع‌الدوله وزیر مالیه به ظهیرالدوله

و جواب ظهیرالدوله

از طهران به ساری

(نمره جواب ۱۱۷)

تاریخ اصل اول - تاریخ ۲ قوس ایت‌تیل سنه ۱۳۲۸

خدمت حضرت آقای ظهیرالدوله.

با تشریف داشتن حضرت عالی در مازندران امیدوار است به یمن
توجهات مخصوصه امورات املاک بنده قرین انتظام، مصون از مداخله
غیر بوده، مباشر و رعیت آسوده باشند.

مرتضی قلی

(مهر: تلگرافخانه مبارکه ساری)

□

جواب ظهیرالدوله به خط خود زیر آن

هو

خدمت حضرت مستطاب اجل اکرم آقای صنیع‌الدوله وزیر مالیه دام اقباله.
سفارش امورات علاقجات را فرموده بودید فقیر هرچاکه باشم خود
را چاکر و خدمت‌گزار مخصوص حضرت شما می‌دانم.

۴۸

تلگراف اقتدارالدوله معاون وزارت داخله به ظهیرالدوله

مطلب این است - خلاصه مقصود علما و سران و عموم اهالی مازندران دو مطلب است: اولاً آنکه کلیه امور مازندران چنانچه حضوراً هم عرض کرده بودم به تصویب و معرفی و ضمانت فقیر با خودشان باشد. ملتزم می‌شوند بطوری که پسند خاطر اولیاء دولت باشد خدمتگار و فرمان‌بردار باشند. ثانیاً آنکه اطمینان بدهید هیچوقت بدون تحقیق به اغراض شخصیه زحمت و خسارت بر آنها وارد نشود. از ذات حضرت اقدس والا شخصاً کمال اطمینان را دارند. ولی می‌خواهند بدانند که حضرت اقدس والا چطور مطمئن شده به آنها اطمینان مرحمت خواهید فرمود که با کمال دلگرمی مشغول خدمت به دولت و ملت باشند.

..... ۵۰

تلگراف ظهیرالدوله به علما و اعیان و تجار اشرف

از بارفروش به اشرف

(نمره ۱ دولتی)

به تاریخ ۵ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

خدمت حضرات آقایان علماء اعلام سلمهم الله تعالی و اعیان و تجار اشرف.

پس از عرض سلام و احوالپرسی زحمت می‌دهد که برای حکومت اشرف که را از این سه نفر راغب هستید، معین بفرمائید: شاهزاده مقبل‌الدوله، اشرف‌الملک، احتشام نظام. چون عقیده فقیر این است که حاکم هر محلی خادم اهالی آنجا است و خادم لابد تا یک درجه باید به میل مخدوم باشد خواهش دارم به زودی یکی از این سه نفر را انتخاب مخابره

نماید.

صناعلی

(نهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

..... ۵۱

تلگراف وزارت داخله (عین‌الدوله) به حکومت مازندران

از طهران به بارفروش

(نمره ۱۸۲ دولتی)

تاریخ اصل ۷ - به تاریخ ۷ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

حکومت جلیله مازندران.

مستشارالممالک به حکومت سمنان مأمور و حکم شده است هرچه زودتر از خوار برود و شاید هم حرکت کرده یا در شرف حرکت باشد. گمان نمی‌رود از او اقدامی برخلاف میل و سلیقه من ناشی شده باشد و احتمال فوری می‌رود که این شایعات اصل و صحت نداشته باشد. معذک توصیه لازم خواهد شد. ۲۴ ذی‌عده، نمره ۱۰۷۴۴

وزارت داخله

(نهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

..... ۵۲

تلگراف روحانی اشرف به ظهیرالدوله

از اشرف به بارفروش

(جواب نمره ۱ دولتی)

تاریخ اصل ۷- تاریخ شب ۸ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

حضور مبارک حضرت مستطاب بندگان اجل اکرم افخم اعظم اشرف آقای ظهیرالدوله دام ظلّه‌العالی.

از ورود موهبت کریمه عظیمه به مازندران دعاگویان و اهالی کمال و امتنان را داریم. در امر حکومت فرموده‌اید، اهالی عرضشان این است اختیار با حضرت اشرف است. صلاح مملکت خویش خسروان دانند.

اقل انام حقیر اشرفی

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۵۳

تلگراف عین‌الدوله وزیر داخله به ظهیرالدوله و جواب ظهیرالدوله

از طهران به [بارفروش]

(جواب نمره ۱۰۵)

به تاریخ شب ۸ برج قوس، پنج از شب، ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

توسط آقای حاج محمدکریم شیرازی، حکومت جلیله مازندران.

مستأجر فرح‌آباد تلگرافاً تظلم می‌کند که سابقاً مالیات معمولی آنجا را هشتصد و هشتاد تومان به حواله شریف‌السلطنه و پانصد و هفتاد و پنج تومان به حواله انجمن ولایتی به هژیر خاقان نقداً پرداخته. حالاً هم به اطلاع انجمن سیصد تومان نقداً پسر سالار گرفته و ششصد و شصت

تومان هم مطالبه دارند. لزوماً زحمت می‌دهم تحقیق نمائید مالیات جمع دیوانی هرقدر است محسوب بدارید و فوق‌العاده هرقدر گرفته‌اند حتماً استرداد و سالار را هم از مطالبه فوق‌العاده منع نمائید و نتیجه اطلاع بدهید. ۱۸ ذی‌قعدة، نمره ۱۰۵۷۱

سلطان عبدالحمید

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

□ .....

جواب ظهیرالدوله به خط خود زیر تلگراف

هو

جواب. فرح‌آباد هزار و پانصد تومان و کسری جمع دیوانی دارد. حوالجات چون بی اطلاع اداره مالیه نوشته شده در مآخذ جمع اشتباه نموده‌اند. حسب الامر غدغن می‌شود وجوه مأخوذه علاوه بر جمع مسترد گردد و آنچه را مطالبه می‌کنند موقوف نمایند.

۵۴

تلگراف محسن‌الحسینی رئیس‌العلماء به ظهیرالدوله

از اشرف به بارفروش

(بقیه جواب نمره ۱ دولتی)

شب ۸- تاریخ شب ۸ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

به حضرت مبارک حضرت اشرف ایالت جلیله دامت شوکت‌العالی.

پس از اظهار تشکرات از ورود حضرت اشرف عرض می‌شود هرکه را که رأی مبارک از بزرگان و رؤسای محلی برای انتخاب حکومت اشرف تعلق گیرد همان را مایل بوده متشکریم. انشاءالله تعالی بعد از استقرار رأی فوراً امر به حرکت فرماید. شاید آسایش حاصل شود [و] بعضی ترتیبات تغییر یابد. از جهت تعلقات اشرف‌الملک به محل و مقتضیات وقت بذل مرحمت درباره ایشان اولی است. اگرچه هر آینه بزرگان و رؤسای محلی موافق میل اهل محل می‌باشند.

محسن الحسینی رئیس العلماء

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۵۵

تلگراف ظهیرالدوله به اقتدارالدوله

از بارفروش به طهران

(نمره ۹ دولتی)

تاریخ اصل روز ۸ - تاریخ ۸ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

انجمن اخوت به توسط جناب جان جهان آقای آقا میرزا ابراهیم خان. خدمت جناب مستطاب اجل اکرم آقای اقتدارالدوله معاون وزارت جلیله داخله دام اقباله.

می‌دانید که محض وسعت اداره عرض نمی‌کنم و گواهد که فقط نظر به مصالح وقت عرض می‌کنم. سمنان را یا جزو مازندران بفرمائید یا یکی از فقیرزادگان را بفرستید. بتوانم به خواست مولی همه طور متقبل نظم و آسایش آنجا بشوم. حکومت خوار را هم کاش به شاهزاده ابوالحسن میرزا

حسام‌الممالک رجوع می‌فرمودید. این است عقیده فقیر. استدعا می‌کنم جواب تلگراف رمز هم زودتر مرحمت شود.

صناعلی

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۵۶

تلگراف وزارت مالیه به پیشکاران مالیه ولایات

از طهران به ولایات

(نمره ۱۸۸ دولتی)

تاریخ ۸ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

متحدالمال به عموم پیشکاران مالیه ایالات و ولایات مخابره می‌شود. حقوق خرج آمده، موظفین را که سابقاً مقرر شده بود به نحو علی‌الحساب نصف عاید دارید اینک ثانیاً مقرر می‌شود پس از وصول مالیات از محل تمام و بدون کسر ایصال دارید. نمره ۴۲۸

وزارت مالیه

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۵۷

تلگراف محمدحسین الحسینی به ظهیرالدوله (مصباح‌الولایه)

از ساری به بارفروش

(جواب نمره ۱ دولتی)

تاریخ اصل شب ۹ - تاریخ شب ۹ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

مقام منیع حضرت مصباح‌الولایه روح‌العالمین له‌الفداه.

دستخط تلگرافی زیارت، مزید افتخار گردید. عرض تبریک مشروحاً توسط مکاری تقدیم شد. چنانچه از لحاظ انور گذشته باشد مصادعت می‌دهد. در خصوص گماشته آقای هژبر خاقان دو ساعت از شب گذشته با کثرت باران این مقدمه در بیرون شهر اتفاق افتاد. خانه‌زاد مشغول تحقیقات لازمه هستم.

محمدحسین الحسینی

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۵۸

تلگراف ظهیرالدوله به عین‌الدوله وزیر داخله

از بارفروش به طهران

(نمره ۲ دولتی)

تاریخ اصل روز ۹ - تاریخ ۹ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

حضور مبارک حضرت مستطاب اقدس والا خداوندگار شاهزاده عین‌الدوله وزیر داخله مد‌ظله.

حضرات علماء اعلام و سران و اهالی که همه مستظهر به مراحم و الطاف حضرت اقدس والا هستند تقریباً فقیر را مجبور کرده‌اند که در تلگرافخانه مبارکه آمده جواب تلگراف رمز را که پنج روز پیشتر عرض کرده است استدعا نماید. چون هوا سرد و بارندگی است خیلی از حیث

مکان و ناراحتی بر آقایان و آنها که از سایر جاها آمده‌اند سخت می‌گذرد و برای اهل شهر هم تقریباً پذیرایی از چهارصد پانصد نفر سخت است. عاجزانه جواب تلگراف رمز را زودتر از حضور اقدس والا استدعا می‌نماید.

صناعلی

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۵۹

تلگراف مصباح نظام به ظهیرالدوله

و جواب ظهیرالدوله

از اشرف به بارفروش

(نمره ۹)

تاریخ اصل روز ۹ - به تاریخ ۹ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

آستان مقدس حضرت اشرف آقای ظهیرالدوله روحی فداه.

با کمال چاکری تبریک ورود موکب مبارک تقدیم می‌دارد.

مصباح نظام

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

□ .....

جواب ظهیرالدوله به خط خود زیر تلگراف

هو

عمدة الامراء العظام آقای مصباح نظام زید مجده.
تبریک سرکار را با کمال امتنان تشکر می‌گویم.

صناعلی

۶۰.....

تلگراف سپهدار اعظم (محمودولی تنکابنی) به ظهیرالدوله و دیگران

از طهران به ولایات
(جواب نمره ۱۷)

به تاریخ ۱۰ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

خدمت حضرت آقای حکمران و حضرت آقای امیر مکرم و حضرات
امراء و سرکردگان و خوانین مازندران.

تلگراف حضرات عالی را پس از قرائت به حضرت آقای
رئیس‌الوزراء هیئت محترم وزرای عظام ایفاد داشتم و خودم هم بر توثیق
و تأکید اطمینان شما آنچه لازم بود نگاشتم. جوابی که الساعة رسید عیناً
پس از عنوان مخابره می‌کنم.

تلگراف مازندران را در لُف مرقومه حضرت عالی ملاحظه نمود.
با اینکه خاطر محترم حضرت عالی از تمام مقدمات این مسئله آگاهی و
استحضار حاصل است باز هم تجدیداً صدیع می‌نمایم از اینکه پیشامد
این قضیه را منوط بر اقدامات کابینه سابق و اغراض شخصی بعضیها
دانسته‌اند. تصور می‌کنم سهو و اشتباهی برای آقایان حاصل شده و
حضرت‌عالی خوب استحضار دارند که اقدامات دولت در آن قضیه در

مقابل ظهورات غیرمترقبه بود که بعضی از آقایان ... استقبال نموده بودند
و با اینکه انواع نصایح از طرف دولت به عمل آمد خود ایشان در قبول
و استماع آن تکاهل نمودند. و الاً دولت مبنا و مقصد اصلی خود را
همیشه به اغماض فرار داده، هرگز راضی به آن اتفاقات نبوده. چنانچه
حالا نیز نظر به بستگی ایشان به حضرت عالی و خدمات شخصی و
اجدادی ایشان کمال محبت و عطفوت در حق آنها حاصل است.
الخصوص خدمت حضرت‌عالی اطمینان می‌دهم مادامی که از طرف خود
ایشان رفتار غیرمترقبی ظاهر نشود قولی که دولت در اغماض و محبت
به آنها داده در کمال استحکام باقی است و هیچ قسم معامله برخلاف
محبت و اغماض به ایشان نخواهد شد. زیاد عرضی ندارم.

حسن ابن یوسف

نظر به این تفصیل بنده هم می‌توانم حضرات عالی را توثیق و خود را
توعید کنم که مواعید دولت فسخ و ... نخواهد یافت. حضرات عالی هم
از بعضی جزئیات صرف نظر نموده انشاءالله زودتر این قضیه هم به خیر و
اصلاح عمل و رفع دل‌نگرانی از آن سمت بشود.

سپهدار اعظم

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۶۱.....

تلگراف آقا میرزا ابراهیم به ظهیرالدوله

و جواب ظهیرالدوله

۱. اصل: خیر (۲) شاید: تغییر.

از طهران به [بارفروش]

تاریخ ۱۱ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

حضور مبارک حضرت آقا روحی فداه.

بی‌خبری از گزارشات آنجا بندگان را نگران دارد. خوب است مطالب وزارتخانه‌ها توسط آقای نیرالسلطان مخابره شده که هم زودتر تحصیل جواب کند هم بندگان باخبر باشیم. آقازادگان هم همه کارشان مرتب است. منتظر امر مبارک.

فدوی ابراهیم

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۶۲

جواب ظهیرالدوله به خط خود زیر تلگراف

هو

خدمت جناب جان جهان آقای آقا میرزا ابراهیم خان دام اقباله.

مطالب اولیه همان بود که به توسط پست عرض کرده بودم. بعد را هم گمان می‌کردم تلگرافات وزارت داخله را ملاحظه می‌فرمائید. یک فقره اصل مطالب را هم رمز عرض کردم. پس از یک هفته انتظار جواب، امروز جواب آمد که درست خوانده نشده. به توسط آقای نیرالسلطان استدعای صحبت حضوری کرده‌ام. تأکید بفرمائید خیلی لازم است. در باب سمنان هم عرض کرده بودم. صلاح در آن است که عرض شده بود. قربان شما.

صناعلی

۶۳

تلگراف وزارت داخله به ایالات

از طهران به [بارفروش]

(نمره ۹۳۹ دولتی)

تاریخ ۱۱ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

به عموم ایالات و حکام تلگراف شود.

آنچه اسلحه دولتی و غیره از نظمی در این مدت جمع‌آوری نموده و ضبط کرده‌اند لازم است به وصول تلگراف عین تفنگ مزبور و سیستم آن را و آنکه پس از جمع‌آوری تسلیم کی شده، عجالتاً در کجا است تلگرافاً اطلاع دهید. لازم است. شهر ذی‌قعدة، نمره ۷۴۰۹

وزارت داخله

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۶۴

تلگراف وزارت پست و تلگراف به ظهیرالدوله

از طهران به [بارفروش]

تاریخ ۱۱ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

خدمت حضرت مستطاب اجل اکرم آقای ظهیرالدوله حکمران مازندران دامت شوکته.

مرقومه تلگرافی در تحت نمره ۱ زیارت گردید. از اظهار ملاطفت و

تفقدات قلبی حضرت اجل عالی نسبت به این بنده حقیقی ...^۱ نهایت شکر را تقدیم رسانیده، با وجود آن وجود مبارک انتظام و امنیت آن حدود را مترصد و منتظر هستم که یعنی نقره که سهل است بارهای طلا به سلامتی حمل شود. منتظر اطمینان کامل از طرف حضرت عالی هستم.

وزارت تلگراف و پست
(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

..... ۶۵ .....

تلگراف وزارت داخله به حکومت مازندران

از طهران به [بارفروش]
(نمره ۲۲۲)

تاریخ اصل شب ۸ - تاریخ شب ۱۱ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

حکومت جلیله مازندران.

تلگراف زیر از سمنان به اداره نظمیة رسیده. عین آن را درج می‌نمایم که خاطر عالی مستحضر باشد.

رئیس دوایر ثلاثه مرکزی سوارهای اسمعیل خان تا یک فرسخی شهر آمده‌اند. مشغول گرفتن مالیات. سه روز است حقوق دایره ایشان را نمی‌دهند. چند فقره تریاک وارد. تجار اطمینان آوردن دوایر ندارند.

و اصل تلگراف را اگرچه من بطور قطع نمی‌توانم باور نمایم خاصه اینکه مکرر این راپورتها را به جنابعالی اطلاع داده‌ام و جواب از طرف

۱. یک کلمه ناخوانا.

آقایان اطمینان داده و این اظهارات را تکذیب نموده‌اید. ولی توالی تکرار و خود این تلگراف راپورتها مسلماً بالمره بی‌اصل و بی‌مأخذ نخواهد بود. برای اینکه حقیقت این مطلب مکشوف شود از جناب مستطاب عالی خواهش کرده بودم که آدم امینی فرستاده مراتب را از روی کمال دقت و بی‌غرضی تحقیق فرمایند. هنوز نتیجه اقدامات جناب مستطاب عالی نرسیده و می‌دانید اگر حقیقتاً این اظهارات صحت و واقعیت داشته باشد چه قدر محل تعجب خواهد بود که در موقعی که تمام هم‌بنده و جنابعالی به اصلاح احوال گذشته منصرف است از طرف کسان [و] گماشته‌گان حضرات این قسم اقدامات به ظهور برسد. لازم است مراتب را به حضرات اطلاع بدهید که هرچه زودتر مراقب حرکات کسان و گماشته‌گان خود باشند. خود جناب مستطاب عالی تعجیل در تحقیقات فرموده نتیجه را اطلاع بدهید.

وزارت داخله
(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

..... ۶۶ .....

تلگراف رمز عین‌الدوله وزیر داخله به ظهیرالدوله

از طهران به بارفروش
(نمره ۲۳ دولتی)

تاریخ اصل روز ۱۱ - تاریخ ۱۱ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

حکومت جلیله مازندران. مفتاح کارگذاری.

۲۸ ذی‌قعدة، نمره ۱۱۵

وزیر داخله

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

کشف تلگراف به خط ظهیرالدوله چنین یادداشت شده است:
کشف. تلگراف رمز جنابعالی که در باب مقاصد علماء و اهالی
مازندران فرموده بودید ملاحظه کردم. ولی ملتفت نمی‌شوم که مقصود
صریح از ضمانت کردن چیست. اگر مقصود خودشان باشند چیست و
حقیقت چه می‌خواهند بگویند و از این کلمه چه در دل دارند. چون
مطلب خیلی گنگ بود این مدت تأخیر جواب شد. مجدداً سؤال می‌شود.

۶۷

تلگراف وزارت داخله به حکام ایالات و ولایات

از طهران به [بارفروش]

(نمره ۱۳۱ دولتی)

تاریخ ۱۲ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

به عموم فرمانفرمایان و حکام ایالات و ولایات تلگراف شود.
از قرار راپورتهای متواتره مقدار کثیری اسلحه بعضی از اشرار و
سارقین بطور قاچاق حمل و نقل نموده و این اقدام باعث زحمت اولیای
امور شده است. لازم است توسط یک هیئت مخصوص امین که طرف
اطمینان و اعتماد حکومت باشد به اطلاع کارگذاری محل قدغن فرمائید
مأمور نظمیة و امنیة کلیه بارهایی که مظنون به داشتن اسلحه است در

از طهران به بارفروش: اداره تلگرافی دولت علیه ایران صفحه

نمره	عدد کلمات	تاریخ اصل مطلب	اطلاعات
۳	۵۴	ساعت دقیقه	

حکومت علیه مازندران سفیر که در کمال ادق می‌ریزید طریقی که در باب
دور عیب ادقش را فرموده ملاحظه کردم و از آنکه مقصود
دور عیب و ذوق و عمل او و از جهت حقیقت که
سعیش نیز در این روش و کوشش لاجرم لایق و
لایق کسی بود این است که بنام مریز قریظ ۲۱ رفته ۱۱۵
وزیر داخله

Handwritten notes and signatures in Persian script, including names like 'مقاصد علماء' and 'ظهور کرم'.

تاریخ	ساعت	دقیقه	ساعت
۱۳۲۸	۱۱	۱۱	۱۱

تلگراف رمز، ۱۱ قوس

کمال دقت تفتیش نموده، هیچ اسلحه را نگذارند از محلی به محل دیگر حمل و نقل شود و آنچه هم اسلحه دولتی در دست هریک از آحاد و افراد اهالی غیر از طبقه نظام باشد بدون ملاحظه فوراً ضبط او توقیف نموده اطلاع دهید و در این موضوع اتباع خارجه راجع به مراد مذکور بدون اطلاع کارگزاری اقدامی نمایند که مشکلات حاصل نماید. ۲۳ ذی‌قعدة،
نمره: ۷۴۰۲

وزارت داخله

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۶۸

تلگراف وزارت داخله به حکام ایالات و ولایات
موضوع: منع حفريات برای استخراج عتیقه

از طهران به [بارفروش]

(نمره ۱۳۲ دولتی)

به تاریخ ۱۲ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

به عموم حکام ایالت و ولایات تلگراف شود.

بطوری که سابقاً تأکید و حکم صریح در منع حفاری ولایات شده بود حکام ولایات مسؤول هستند نگذارند در هیچ نقطه برخلاف امر دولت اقدام به این کار بشود. چون در بعضی از نقاط مطابق راپورت‌های واصله برای استخراج اشیاء عتیقه مشغول می‌شوند لزوماً تأکید و اخطار می‌نماید که در نهایت مراقبت و جدیت باید قدغن نمایند مانع از حفاری و هرکس مرتکب شود جلوگیری نموده نتیجه را اعلام دارید. ۲۳ ذی‌قعدة،

نمره: ۱۰۱۵۲

وزارت داخله

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۶۹

تلگراف وزارت داخله به حکام ایالات و ولایات

موضوع: حقوق عقب‌افتاده ادارات امنیه

از طهران به [بارفروش]

(نمره ۱۳۰ دولتی)

تاریخ ۱۲ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

به عموم حکام ایالات و ولایات تگراف شود.

چون در موضوع حقوق عقب‌افتاده ادارات امنیه ممالک محروسه وزارت داخله با وزارت مالیه مشغول مذاکرات هستند، نظر به آن که از روی اطلاع و بصیرت قرار تأدییه حقوق آنها گذارده شود لازم است کمال فوریت با اطلاع انجمن و پیشکار مالیه به محاسبات اداره امنیه محل حکومتی خود رسیدگی نموده معلوم دارید چه عده سوار در آن محل مستخدم بوده و چه میزان حقوق گرفته و چقدر طلب دارند. استخدام آنها به چه ترتیب بوده است. مراتب را پس از تحقیق کامل توضیح فرمائید که اقدامات در پس‌انداخت حقوق آنها به عمل آید. نمره ۷۵۵۲

وزارت داخله

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۷۰ .....

تلگراف وزارت داخله به حکام ولایات و ایالات
موضوع: مراقبت در جمع‌آوری روده

از طهران به [بارفروش]
(نمره ۴۴ دولتی)

اصل، شب ۱۰ - تاریخ ۱۲ برج قوس ایت‌تیل سنه ۱۳۲۸

به عموم ولایات و حکام ایالات و ولایات ممالک محروسه.

در این موقع که از وزارت جلیله مالیه برای ترتیب و جمع‌آوری روده،
مأمورین روده روانه می‌شوند لزوماً نوشته می‌شود که در امر هریک از
ولایات بلدی حکام برای تنظیم اداره روده مساعدت مخصوص شود و در
هر نقطه که مأمورین ورود می‌نمایند در پیشرفت امور راجعه به آنها اهتمام
کامل مرعی دارند که بتوانند به خوبی روده را جمع‌آوری نموده از حیث و
میل مصون باشد. نمره ۶۷۰۴

وزارت داخله

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۷۱ .....

تلگراف مصطفی خان نیرالسلطان به ظهیرالدوله
و جواب ظهیرالدوله

از طهران به بارفروش
(جواب نمره ۱۱ دولتی)

تاریخ اصل ۱۲ غروب - به تاریخ شب ۱۳ برج قوس ایت‌تیل سنه ۱۳۲۸

حضور مبارک حضرت آقا روحی فداه.

پس از اظهار فدویت، حضور حضرت اقدس در تلگرافخانه منوط به
جواب تلگراف رمز است. جواب را زود مخابره فرمائید. سه‌شنبه یا
چهارشنبه حاضر خواهند شد.

مصطفی

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

□ .....

هو

جواب ظهیرالدوله به خط خود زیر تلگراف

هو

خدمت جناب اجل آقای نیرالسلطان نماینده مازندران دام مجده.

رمز به اندازه‌ای غلط و درهم گفته می‌شود که مطلب گفتن تقریباً
ممکن نیست. حضوراً عرض می‌کنم سه‌شنبه یا چهارشنبه را منتظر
احضارم. خواهش می‌کنم متذکر شوید که فراموش نشود.

صناعلی

۷۲ .....

تلگراف ظهیرالدوله به نایب‌الصدر

از بارفروش به سمنان

(نمره ۱ دولتی)

تاریخ اصل ۱۲ - تاریخ ۱۳ قوس ایت‌تیل سنه ۱۳۲۸

جناب اخوت مآب آقای نایب‌الصدر دام ارشاده.

انشاءالله حال شما خوب است. از سمنان گویا به وزارت جلیله داخله راپورت داده‌اند که هنوز در سمنان و شهمیرزاد سوارهای جناب اسمعیل خان امیر تومان و رشیدالسلطان بعضی تعدیات می‌کنند. از آن مقام منیع امر به تحقیق فرموده‌اند. این است که به جنابعالی که به منزله چشم من هستید می‌نویسم که درست تحقیق کنید، آنها کیستند که به این اسم آنجاها این طور حرکات می‌کنند. پیش‌تر بوده یا الان هم مشغولند. چون خود جناب امیر تومان که در بارفروش و با فقیر است. می‌گویند شاید قبل از ورود فقیر در مازندران این طورها بوده، ولی اکنون از سوارهای ما آنجاها نیستند. لازم شد از جنابعالی تحقیق شود. البته درست ملتفت شدید. پیشتر را سؤال نمی‌کنم، از ده پانزده روز قبل را سؤال می‌کنم. همه اخوان را سلام می‌رسانم.

صناعلی

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۲۳

تلگراف ظهیرالدوله به فرمانفرما وزیر جنگ

از بارفروش به طهران

(نمره ۹۴)

تاریخ اصل شب ۱۴ - تاریخ شب ۱۴ برج قوس ایت‌تیل سنه ۱۳۲۸

حضور مبارک حضرت مستطاب اقدس والا آقای فرمانفرما وزیر جنگ دامت شوکته الوالا.

پس از عرض بندگی جسارت می‌نماید: جناب اشجع‌الملک اظهار می‌دارد که در غره شوال از قرار حکم جناب مختارالسلطنه رئیس قشون دویست و پنجاه نفر از سربازهای پشتکوهی و سورتی ابواب جمعی خودم را برای ساختن شهر و جلوگیری از فته‌ای که بود در شهر حاضر نموده چهل و پنج روز این دویست و پنجاه نفر مشغول ساختن بوده از پانزدهم ذی‌قعدة که کار جزئی سر و صورتی گرفته صد نفر را مرخص نموده و صد و پنجاه نفر برای ساختن شهر معین نمودم که باید تا پانزدهم ذی‌الحجه مشغول خدمت باشند. قیمت سیورسات این هفتاد و پنج روزه موافق برآورد جناب مختارالسلطنه یکهزار و هشتصد و چهل و هفت تومان می‌شود که همه روزه در این هوای سرد سربازها مطالبه دارند. مستدعی است در این خصوص بذل توجهی شود که دلگرمانه مشغول خدمت باشند.

صناعلی

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۲۴

تلگراف مصطفی نیرالسلطان به ظهیرالدوله

از طهران به بارفروش

(نمره ۸۲ دولتی)

تاریخ اصل ۱۴ ساعت غروب - تاریخ شب ۱۵ برج قوس ایت‌تیل سنه

حضور مبارک حضرت آقا روحی فداه.
چهارشنبه سه ساعت به غروب مانده حضرت اقدس^۱ در
تلگرافخانه حاضرند.

مصطفی

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۲۵

تلگراف ظهیرالدوله به مصطفی نیرالسلطان
سواد تلگراف به خط ظهیرالدوله است

از بارفروش به طهران

(نمره^۱ دولتی - فوری)

تاریخ اصل ۱۵ - به تاریخ ۱۵ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

جناب اجل آقای نیرالسلطان نماینده مازندران دام مجده.

چهارشنبه از بعد از هر در تلگرافخانه منتظر بودم. سیم معیوب و
مانع از عرض شد. ای امان! امروز یا فردا احضارم بفرمائید مطالب خیلی
واجب است. نزدیک است صدایشان در بیاید. استدعا می‌کنم هرچه
زودتر به قدر یک دو ساعت احضارم بفرمائید.

صفاعلی

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۱. مقصود عین‌الدوله است.

۷۶

تلگراف ظهیرالدوله به نایب‌السلطنه
سواد تلگراف به خط ظهیرالدوله است

از بارفروش به طهران

(نمره: حضوری دولتی)

به تاریخ ۱۷ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

حضور به عرض حضور مبارک حضرت اقدس مدّ ظلّه می‌رساند.

پس از مذاکرات مستدعیات از این قرار است که صاحبان امضاء در
ورقه‌ای نوشته جمهوراً به فقیر داده‌اند که عرض کنم. این است عین آن
ورقه که با معرفی صاحبان امضاء معروض می‌دارد.

بسم الله الرحمن الرحيم. عموم طبقات مازندران متفقاً عرض
می‌نمائیم که از وقتی که قانون اساسی مملکت ایران به اصول و فصول
وضع گردید و ملاحظه نمودیم دیدیم که موافق با قانون ملت حنیفه ما
مسلمانان که در زمان^۱ استبداد کمابنوعی معمول نبوده و مختل شده
بود و بلکه واقعاً این قانون موضوعه سمت تأکید به آن داشت نه
تأسیس. لذا همگی به جان و دل قبول نمودیم. کمال امتنان و افتخار
داشته و داریم. ولی متوقع و منتظر بوده که در مجاری دوائر منشعبه آن
در ممالک محروسه ایران جاری و ساری گردد. به ملاحظه آنکه امورات
تدریجی‌الحصول است یک دفعه متوقع تسویه آن نبوده به یک اندازه
تأمل و تحمل نمودیم که شاید مصادر امور مملکت متدرجاً رؤسای

۱. اصل: زمن

دوایر را انتخاب صحیحه نموده اشخاص با علم که به مقتضیات هر مملکت باشند بفرستند که بی‌غرضانه به مقتضیات قانون مملکت و دوائر آن را اداره نمایند - نکردند. تقریباً پنج سال است که با واسطه غفلت مصادر امور و یا اختلاف مذاق و مشرب نکردند و یا نتوانستند. لذا کار مملکت را به مثل امروزه رسانیده که در تحت هیچ ترتیبی نیست و احدی خود را در تحت تکلیف معینی نمی‌بیند، زیرا هیچ اداره‌ای به اشخاص مربوط و متناسب به آن اداره و آن مملکت تفویض نشده. از آن جمله مازندران. جماعتی از ما طرف رقابت به سوءتدبیر بعضی از مصادر امور و عرایض موافق قانون موضوعه داشتند. اینها را طرف و متمدن قلم داده، بی‌جهت استعداد و قوای دولتی را به آنها متوجه ساخته مبالغی نفوس ملت را اتلاف و هستی خانواده بعضی از محترمین را چپاول و غارت نمودند.

مستدعیات ماها ملت مازندران بر این است که از امروز به بعد راضی نمی‌شویم یک کلمه از قانون مقدسه موضوعه که عین قانون اساسی مملکت و رفاه ملت است به دست هر نااهل و بی‌ربط بیفتد. ما اهالی مازندران اجرای قانون مقدس را به تمام قوا در مجاری دوایر مملکت خود ملتزم و مسؤولیت آن را با کمال افتخار عهده می‌گیریم که دوائر آن را از روی مناسبت با اقتضای وقت و حال مملکت از خودمان انتخاب و اداره نماییم که تخطی به هیچ اصلی از اصول و فصلی از فصول نشود (در این جای مطلب، اظهار حسن ظن به فقیر کرده‌اند) و در ضمن استدعای اطمینان در بقاء و ابقای این امور از اولیاء امور عامه مملکت مسئلت و درخواست می‌نماییم.

آقای شیخ کبیر - آقای علامه - آقای شیخ غلامعلی ساروی - آقای شیخ علی اکبر ساروی - آقای سید میرزا علی وکیل انجمن ساری - آقای

سیف‌الاسلام - آقای شریف‌العلماء - آقای آقا شیخ جعفر - آقای آقا میرزا محمدباقر آملی - آقای شیخ محمد ساروی - آقا شیخ غلامعلی بارفروش - آقا شیخ محمد بندپی نی - آقای میرزا محمد لاریجانی - آقای آقا سید صادق لاریجانی - آقا سید حسین شاهانه دشتی - آقای آقا سید صادق بارفروش - آقای آقا سید صادق نیایکی ساروی - آقای امیر مکرّم - اسمعیل خان امیر تومان - سالار مکرّم - اشجع‌الملک - امیر دیوان - اشرف‌الملک - مقتدرالسلطان - صارم نظام - اسمعیل خان سرتیپ - اعتماد نظام - اعتماد خاقان - شاهزاده غلامحسین میرزا - آقا میرزا محمدعلی سنگ - منصور لشکر.

این است مستدعیات اهالی مازندران که عرض شد که قبولش را عاجزانه از اولیاء امور دولت ابدمدّت استدعا و درخواست می‌نمایند. امر امر مبارک است.

صفاعلی

(شهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۷۷

تلگراف حضوری ظهیرالدوله به دولت

سواد تلگراف به خط ظهیرالدوله است

از بارفروش به طهران

(نمره: حضوری دولتی)

تاریخ ۱۷ قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

تلگراف رمزی که عرض شده بود و ناخوانده مانده این است که مکشوفاً تکرار می‌نماید.

خلاصه مقصود علما و سران و عموم اهالی مازندران دو مطلب است. اولاً اینکه کلیه امورات مازندران چنانچه حضوراً هم عرض کرده بودم به تصویب و معرفی و ضمانت فقیر با خودشان باشد و ملتزم می‌شوند بطوری که پسند خاطر اولیاء دولت باشد خدمتگار و فرمانبردار باشند. ثانیاً آنکه اطمینان بدهند هیچوقت بدون تحقیق به اغراض شخصیه زحمت و خسارتی بر آنها وارد نشود. از ذات حضرت اقدس والا شخصاً کمال اطمینان را دارند. ولی می‌خواهند بدانند که حضرت اقدس والا بطور مطمئن شده به آنها اطمینان مرحمت خواهید فرمود که با کمال دلگرمی مشغول خدمت به دولت و ملت باشند.

صفاعلی

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۷۸

تلگراف حضوری ظهیرالدوله به دولت

سواد تلگراف به خط ظهیرالدوله است

از بارفروش به طهران

(نمره: حضوری دولتی)

تاریخ ۱۷ قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

۱ اما رشیدالسلطان که با پنجاه شصت سوار به مازندران پناهنده است و روزی مبلغی از اینها خرج می‌کرد و وقتی حرف می‌زند هزار جور مظلومیت برای خود ثابت می‌کند و اگر درست تصور و تحقیق فرمایند در قدم اول به شهادت جناب اقتدارالدوله و فقیر متظلم و مظلوم بوده و فعلاً هیچ برای او نمانده، حتی یک گوسفند و یک مشت گندم و یک وجب زمین، و هیچ امیدی جز عفو و نگاه‌داری و دادخواهی از اولیاء دولت ابد مدت ندارد و ملتزم است که پس از دادرسی به هر کجا و هر خدمت که مأمور و مستخدمش فرمایند بطوری از عهده خدمت برآید که خدمتش منظور نظر و مورد تحسین اولیاء امور باشد. هزار مرتبه معذرت از فضولی خواسته عرض می‌کنم که عفو جالب تقصیرکاران و به راه آوردن ایشان است. الامر الاقدس مطاع مطاع.

صفاعلی

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۷۹

تلگراف ظهیرالدوله به دولت

سواد تلگراف به خط ظهیرالدوله است

از بارفروش به طهران

(نمره: حضوری دولتی)

تاریخ ۱۷ قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

۱. به نظر ناقص می‌رسد. دنباله تلگرافی است که ورق اولش نیست.

راپورت استرآباد و راردو داشتن تراکمه و متحد بودن آنها و اهالی آنجا با سران و اهالی اینجا البته به عرض رسیده است. همه طور مکاتبات و معاهدات در میان هست. می ترسم خیال بفرمائید مقصود توسعه اداره است. به جان مولی^ع هیچ قصدی جز آسایش بیچاره مردم و راحتی خیال اولیاء امور و امنیت مملکت و رضای خالق در این عرض ندارم. اگر مرخص می فرمائید تلگرافی به آنجا بکنم و امیدوار باشند تا بعد دستورالعمل بفرمائید.

صفاعلی

(شهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۸۰

تلگراف عین الدوله و وزیر داخله به ظهیرالدوله و جواب ظهیرالدوله

از طهران به بارفروش (نمره ۴۷۴ دولتی)

تاریخ اصل ۱۴ - تاریخ شب ۱۷ برج قوس ایت ثیل سنه ۱۳۲۸

حکومت جلیله مازندران.

مفصل مقتول شدن حسینقلی نام سوار عبدالملکی چیست و چه اقدام کرده‌اید. زود اطلاع بدهید. نمره ۱۰۹۴۷

وزیر داخله

(شهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

□ .....

جواب به خط ظهیرالدوله زیر تلگراف

هو

مقام منیع وزارت جلیله داخله.

مقتول شدن حسینقلی نام عبدالملکی را سؤال فرموده بودید، این شخص در شب بارندگی از خانه زن فاحشه‌ای که تقریباً بیرون شهر است اواخر شب بیرون می آمده تفنگش زده‌اند. مشغول تحقیق هم هستیم. پس از رفتن به ساری و اقدامات نتیجه را به عرض می‌رساند.

صفاعلی

(شهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۸۱

تلگراف مصطفی نیرالسلطان به ظهیرالدوله

از طهران به بارفروش (نمره ۱۰۷ دولتی)

تاریخ اصل ۱۷ - تاریخ شب ۱۸ برج قوس ایت ثیل سنه ۱۳۲۸

حضور حضرت آقا روحی فداه.

قبل از زیارت تلگراف مبارک، دقیقه‌ای غفلت نشده شنبه دو ساعت به غروب حاضر تلگرافخانه، امید است مانعی رخ ندهد.

مصطفی

(شهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۸۲

تلگراف امیر پنجه‌علی معاون کلّ امنیه به ادارات امینه ایالات و ولایات

از طهران به بارفروش
(نمره ۲۵۶ دولتی)

تاریخ ۱۸ برج قوس ایت‌تیل سنه ۱۳۲۸

امنیه ولایات و ایالات.

محمولات عابریں را با کمال دقت و رضایت ملاحظه کنید. هرگاه اسلحه قاچاق در آنها باشد ضبط نموده، فوراً اطلاع بدهید. به سواران مأمورین خطوط هم جداً قدغن نمائید که اسلحه قاچاق را حتماً بگیرند و اطلاع دهند و باید در تفتیش بارهای متعلق به اتباع خارجه طوری ملاحظه کرده که اسباب شکایت صاحبش نشود.

معاون کل - امیر پنجه‌علی
(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۸۳

تلگراف وزارت داخله به حکام ایالات و ولایات

از طهران به [بارفروش]
(نمره ۱۳۰ دولتی)

تاریخ ۱۸ برج قوس ایت‌تیل سنه ۱۳۲۸

عموم حکام ایالات و ولایات.

چون برحسب قرارداد کلیه دوایر ثلاثه در عوض حقوق نظمیه و امنیه از طرف وزارت مالیه به اداره نظمیه و امنیه واگذار گردیده و برای وصول و ایصال عایدی مزبور مأموری اعزام نموده‌اند که مطابق دستورالعمل و تعلیمات مرکزی در اکثریت ...^۱ نموده، پس از اخذ وجوهات به مصرف حقوق نظمیه و امنیه ولایات عاید شود لازم است به مأمورین مزبور موافقت به عمل آید تسهیل وصول و ایصال عایدات دوایر را فراهم داشته آسودگی اجزای نظمیه و امنیه را از این حیث حاصل نمایند. ۲۷ ذیقعد، نمره ۷۵۹۰

وزارت داخله
(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۸۴

تلگراف یوسف احتشام به ظهیرالدوله

از طهران به بارفروش
(نمره ۵۶)

تاریخ اصل ۱۶ - به تاریخ ۱۹ برج قوس ایت‌تیل سنه ۱۳۲۸

حضرت اقدس آقا روحی فداه.

موافق بودجه موقتی هفتصد تومان حاکم، صد و پنجاه تومان معاون، صد و پنجاه تومان رئیس و اجزاء و مخارج دفترخانه جمعاً هزار تومان

۱. یک کلمه ناخوانا.

می‌شود. فعلاً از این قرار معمول فرمایند. ۵ ذی‌حجه

یوسف

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۸۵

تلگراف ظهیرالدوله به ابراهیم خان صفائی

از بارفروش به طهران

(نمره ۴)

تاریخ اصل شب ۲۰ - به تاریخ شب ۲۰ برج قوس ایت‌تیل سنه ۱۳۲۸

جناب جان جهان آقای آقا میرزا ابراهیم خان دام مجده.

قریب یک ماه است که فقیر به مازندران آمده و اهالی باکمال نجابت و فروتنی خواهش‌م را پذیرفته منتظر گرفتن عرایض به طهران و جواب آن شدند و پس از تکرار استدعا که مطالب را حضوراً عرض کنم سه مرتبه به تلگرافخانه حاضر شدم. یک دفعه سیم پاره شد. یک دفعه با جای دیگر کار داشتند مطالب اینجا ناگفته ماند. دفعه سیم نصف عرایض گفته شده بود که بازماند به روز دیگر. آخر تصور فرمائید تقریباً چهارصد پانصد نفر از علما و سران و سوار در این هوای سرد تقریباً در کاروانسرا و زیر چادر بطوری آزاد که دیشب آمدند گفتند که سوارها یک گوسفند گرفته‌اند. به اسمعیل خان امیر تومان خبر دادیم، فوری بقدری که صاحبش راضی شد قیمت گوسفند را رد کردند.

راست است هیچ وقت فقیر را حبس و بیرون نمی‌کنند، ولی صراحتاً عرض می‌کنم اگر در این هفته عرایض و مطالب آنها جواب نیاید خود

حقیر از خجالت شنوایی اینها از همان راهی که آمده مراجعت خواهم کرد. پس حالا که وقت گوش کردن عرایض و دادرسی نیست خوب است مجلس مقدس و وزارت جلیله داخله مرخص فرمایند که آنچه مقتضی این ملک است بدون سؤال و جواب مقرر و معمول داریم. این هم که نمی‌شود پس چه بکنیم. جان مولی زودتر جوابی تحصیل فرمائید که می‌ترسم اختیار کار بکلی از دست برود.

صفاعلی

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۸۶

تلگراف عین‌الدوله وزیر داخله به ظهیرالدوله

از طهران به بارفروش

به تاریخ شب ۲۰ برج قوس ایت‌تیل سنه ۱۳۲۸

خدمت جناب مستطاب اجل آقای ظهیرالدوله دام اقباله.

امروز عصری یکشنبه با داشتن کارهای لازم فوری محض اینکه حضرت عالی تقاضای حضوری فرموده بودید به تلگرافخانه آمده باریدن برف سخت سبب شد که سیم از حرف زدن ماند. مخصوص خدمت حضرت مستطاب اجل اشرف آقای سپهدار اعظم هم عرض کرده بودم و ایشان هم به تلگرافخانه تشریف آورده بودند. محروماً رفتیم و تقریباً یک ساعت هم در تلگرافخانه بودیم که بلکه بتوانیم حرف بزنیم. افسوس که نشد. انشاءالله اگر لازم می‌دانید روز دیگر. والا مطالب را مرقوم و مخابره

نوشته‌های مازندران

فرمائید تا جواب عرض شود.

سلطان عبدالحمید

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۸۲

تلگراف ایوانف قونسول روس به ظهیرالدوله

و جواب ظهیرالدوله

از استرآباد به بارفروش

(نمره ۸)

تاریخ اصل ۲۱ - تاریخ ۲۱ قوس ساعت ۱ غروب ایت‌تیل سنه ۱۳۲۸

جناب مستطاب دوست محترم ظهیرالدوله حکمران دامت شوکتہ.

«اگنط» قونسولگری شاکی است که از طرف جناب امیر تومان نسبت

به او بی احترامی شده است. امیدوارم در باب ترضیه او از مساعی جمیله خود دریغ نخواهند فرمود.

ایوانف

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

□ .....

جواب به خط ظهیرالدوله زیر تلگراف

هو

جناب جلالت‌مآب دوستان استظهاری قونسول دولت فحیمه امپراطوری

نامه شماره ۸۸

دام مجده.

با کمال رضایت ترضیه خاطر «اگنط» به عمل آمد.

صناعلی

۸۸

تلگراف نایب‌الصدر به ظهیرالدوله

و جواب ظهیرالدوله

از سمنان به بارفروش

(نمره: جواب ۱ دولتی)

تاریخ اصل ۱۸ - تاریخ ۲۲ برج قوس ایت‌تیل سنه ۱۳۲۸

حضور مبارک حضرت آقا روحی فداہ.

از توجه آن حضرت فقیر و سایر خوشیم. در بیست روز قبل بعد از تشریف‌فرمائی حضرت آقا، تلگرافی از جناب امیر تومان به سوارها شده حرکت وحشیانه نکنند و بروند. به وصول تلگراف فوراً حرکت نموده رفته این راپورتهای مال سابق است. من جمله از ده صوفیان بیست تومان از فقرا گرفته‌اند، مبلغی هم از شهمیرزاد. مالیه هم حالیه مطالبه مالیات می‌نمایند. آقای مستشارالممالک حکمران سمنان منتظر کسب تکلیف است که از جانب حضرت آقا معلوم شود از این حیلہ سخت‌گیری دارند. بحمدالله تعالی از حسن اهتمامات حکومت حالیه سمنان منظم و امن

۱. در دنبال آن نوشته بوده «دوست شما» ولی روی آن را خود کشیده است.

است. علت تأخیر جواب این است که فقیر نبوده است.^۱

نایب‌الصدر

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

□ .....

جواب ظهیرالدوله زیر تلگراف

هو

مقام منیع وزارت جلیله داخله.

امر فرموده بودید که از شهمیرزاد تحقیق شود. از جناب نایب‌الصدر که در سمنان مشغول خدمت اخوان است و البته مرد راست‌گویی است تلگرافاً تحقیق شد. این است جوابی که می‌گوید. عیناً عرض می‌شود (...)
فقیر هم به حکومت سمنان تلگراف کردم که فعلاً از این دو محل مطالبه‌ای نکند تا بعد.

صفاعلی

□ .....

جواب به خط ظهیرالدوله زیر تلگراف

سمنان. به توسط جناب اخوت‌مآب آقای نایب‌الصدر دام ارشاده، جناب آقای مستشارالممالک حکمران سمنان دام مجده.
فعلاً از ده صوفیان و شهمیرزاد مطالبه مالیات مأخوذی جناب امیر

۱. آنچه زیرش خط کشیده‌ایم در اصل تلگراف رویش خط کشیده شده.

تومان را نفرمائید. به وزارت جلیله داخله هم عرض شد.

صفاعلی

۸۹ .....

تلگراف ظهیرالدوله به ابراهیم خان صفائی

از بارفروش به طهران، انجمن اخوت

(نمره ۵)

تاریخ اصل ۲۳ - به تاریخ ۲۳ قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

جناب جان جهان آقای آقا میرزا ابراهیم خان دام مجده.

درخواست می‌کنم که استدعا کنید جواب مطالب را خیلی زودتر التفات فرمایند تا دوباره دچار اشکالی نشده‌ایم.

صفاعلی

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۹۰ .....

تلگراف میرزا ابراهیم خان صفائی به ظهیرالدوله

و جواب ظهیرالدوله

از طهران به بارفروش

(نمره: جواب ۹۶)

اصل ۲۲ - به تاریخ ۲۴ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

حضور مبارک حضرت آقا روحی فداه.

در مسئله سمنان دچار. به نظرم مطالب را که مخابره فرموده‌اند در ضمن سایر مطالب اصلاح شود. حالا می‌فرمایند مستشارالممالک از طرف حضرت آقا روحی فداه در سمنان است. هر طور صلاح وقت را می‌دانند امر و اشاره فرمایند اطاعت می‌نماید. عرض خود فدوی هم راجع بملدرسه خیریه است که منتها اقساط مازندران آنجا را نگاه می‌داشت، آن هم از میزان عقب‌افتاده، مقرر فرمایند با اقساط جاری چهار قسط از کسان آقای سعید حضور وصول و تلگرافاً به توسط ساسانی برات کرده که مدرسه تعطیل نشود.

فدوی ابراهیم

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

□ .....

جواب به خط ظهیرالدوله زیر ورقه تلگراف

هو

جناب جان جهان آقای آقا میرزا ابراهیم خان دام مجده.

قصدم این نبود که حاکم سمنان به اطاعت فقیر باشد. در آن شکلی که عرض کردم اصلاح مفسده بزرگی را در نظر دارم. معتضد با پست امروز مطلب را مفصل خواهد نوشت. اقساط مدرسه را همین سه چهار روز وصول و برات می‌کنم.

صفاعلی

۹۱

تلگراف میرزا ابراهیم خان صفائی به ظهیرالدوله
و جواب ظهیرالدوله

از طهران به بارفروش
(جواب نمرة ۱۳۶ دولتی)

تاریخ اصل ۲۳، الغروب - به تاریخ ۲۴ قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

حضور مبارک حضرت آقا روحی فداه.

تلگراف مبارک را عیناً از لحاظ حضرت اشرف وزیر داخله دامت شوکته گذرانیده خیلی اظهار تأسف و ملالت فرموده‌اند که از یک طرف وضع خرابی سیم، از طرف دیگر مشاغل مهمه نگذاشته است که در یک جلسه حضوری موافقتهای معنوی آشکار و آسودگی خاطر برای همه حاصل شود. ولی حالا که این ترتیب پیش آمد هیچ بهتر از این نیست که مطالب را مفصلاً تلگراف فرمایند تا در هیئت وزراء مطرح نتیجه گرفته شود. فدوی هم نظر به پیش‌آمد وضع این طور را بهتر و سهل تر می‌دانم که هرچه زودتر بدون ملاحظه مطالب را به توسط فدوی مخابره فرمایند تا جواب گرفته عرض برساند.

فدوی ابراهیم

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

□ .....

جواب به خط ظهیرالدوله زیر ورقه تلگراف

هو

جناب جان جهان آقای آقا میرزا ابراهیم خان دام مجده.
مطالب را تقریباً ده روز است مفصل عرض کرده‌ام و صراحتاً عرض
می‌کنم که اگر تا فردا و پس فردا جواب نرسد کار شکل اول را پیدا خواهد
کرد. عجله فرمائید.

صناعلی

۹۲

تلگراف وزارت جنگ به حاکم مازندران

و جواب ظهیرالدوله

از طهران به بارفروش

(نمره ۲۹۰ دولتی)

تاریخ اصل ۲۵ - به تاریخ ۲۵ برج قوس ایت‌تیل سنه ۱۳۲۸

حکومت جلیله مازندران.

بیست نفر سوار مهدیه و منصور مأمور خدمت ساخلوی مازندران
بوده‌اند. در موقع اغتشاش آنجا اسب و اسلحه چند نفر از آنها را اشرار
گرفته و بعضی از سوار مزبور هم هنوز در آنجا هستند. لزوماً زحمت
می‌دهد ...^۱ توجه مخصوص بفرمائید که اسب و اسلحه سوار مزبور نزد
هرکس هست استرداد و عده سوار هم که در آنجا مانده‌اند روانه طهران
بفرمائید. ماندنشان در آنجا نتیجه نخواهد داشت. اسب و اسلحه سوار

۱. یک کلمه ناخوانا.

هم که استرداد می‌فرمائید به غلامعلی سوار مهدیه که به مازندران خواهد
آمد تحویل کنید که بیاورد. نمره ۹۴۷۴

وزارت جنگ

(شهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۹۳

تلگراف وزارت داخله به حاکم مازندران

از طهران به بارفروش

(نمره ۷۱۳ دولتی)

تاریخ اصل ۲۵ - به تاریخ ۲۵ برج قوس، غروب، ایت‌تیل سنه ۱۳۲۸

حکومت جلیله مازندران.

بواسطه تهاجم و کثرت امور مهمه در این چند روز میسر نشد جواب
مطالب اظهاریه جنابعالی. لابد هم البته باکمال امید و استظهار در تسویه و
اصلاح مهمات ولایتی مساعدت و مراقبت تامه خواهید داشت. عموم
آقایان و اهالی را به مشمول عواطف و مراحم دولت علیه مستظهر و
امیدوار نمائید که هریک با فراغت خاطر مشغول کار خود باشند. جواب
مطالب جنابعالی را هم انشاءالله روز پنجشنبه خواهم داد و بطوری که
مکتون خاطر من است امیدوارم وسایل آسایش عموم اهالی را بزودی
تهیه و تکمیل نمایم. نمره ۱۱۲۱۳

وزارت داخله

(شهر تلگرافخانه بارفروش)

۹۴

تلگراف محسن الحسینی به ظهیرالدوله
و جواب ظهیرالدوله

از طهران به بارفروش

به تاریخ غروب ۲۵، برج قوس ایت‌نیل سنه ۱۳۲۸

حضور حضرت اشرف آقای ظهیرالدوله دام اقباله.

الآن از مطالب مستحضر شد. صریحاً عرض می‌کنم که حرکت
نفرمائید، تا بعد از ملاقات حضرت اشرف اعظم اقدس شاهزاده وزیر
داخله دامت شوکت و ختم کلام مجدد مفصلاً عرض کنم. البته حرکت
نفرمائید تا مجدد عرض کنم.

محسن الحسینی

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

□ .....

جواب ظهیرالدوله زیر تلگراف

هو

طهران. خدمت جناب مستطاب حجة الاسلام آقای آقا میرزا محسن
سلمه الله تعالی.

با کمال امیدواری منتظر جواب و قبول مطالب هستم که چنانچه
وعده فرموده‌اند روز پنجشنبه برسد.

صفاعلی

۹۵

تلگراف وزارت داخله به حکومت مازندران

از طهران به ساری

(نمره ۵۳ دولتی)

بتاریخ ۲۶ برج قوس، سه به غروب، ایت‌نیل سنه ۱۳۲۸

حکومت جلیله مازندران.

به موجب اخبار واصله، ولی خان و لطفعلی خان برادرزاده‌های
رشیدالسلطان در فیروزکوه، بلوک حبلرود رفته حاجی خانبابا نامی را که از
رعایای قریه ایشان بوده گرفته، یکصد و پانزده تومان وجه نقد و یک رأس
اسب عنفاً از مشارالیه مأخوذ داشته است. اگرچه با تعهدات که در
خدمتگزاری دولت کرده‌اند در صحت آن اخبار برای من تردید حاصل
نیست ولی لازم است جنابعالی در این باب لازمه تحقیقات رسیدگی را به
عمل آورد در صورت صحت وقوع این قضیه جبران نمایند و نتیجه را
زودتر اطلاع بدهید. نمره ۱۱۱۸۹

وزارت داخله

(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۹۶

تلگراف ملکه ایران به ظهیرالدوله

و جواب ظهیرالدوله

از طهران به بارفروش

(نمره ۹۵)

تاریخ اصل ۲۶ - به تاریخ ۲۷ برج قوس، سه و نیم قبل از ظهر، ایت‌ئیل
سنه ۱۳۲۸

حضرت اقدس آقای ظهیرالدوله حکمران روحی فداه.

حضرت والا عین‌الدوله به آقای ظهیر حضور فرموده‌اند که من حضور
مبارک استدعا کنم مبدا خیال حرکت و بی‌التفاتی فرمائید. در کمال
اطمینان به امورات آن صفحات مشغول باشید و در عرض این هفته انجام
فرمایشات و مقاصد حضرت آقا خواهد شد و البته این هفته تکلیف را
معین خواهند فرمود. آسوده باشید. برای اطمینان وزارت داخله جواب
مرقوم فرمائید که به عرض رساند.

ملکه ایران

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

□ .....

جواب ظهیرالدوله به خط خود زیر تلگراف

هو

به توسط انجمن اخوت. خدمت حضرت مستطاب علیه‌عالیه متعالیه
سرکار ملکه ایران دامت شوکته.
با کمال انتظار منتظرم که چنانچه وعده فرموده‌اند جواب مطالب را
روز پنجشنبه مرحمت فرمائید. آقای ظهیر حضور را بگوئید متذکر خاطر
مبارک اقدس والا بشود.

صفا علی

۹۷ .....

تلگراف وزارت مالیه به حکومت مازندران

از طهران به بارفروش

(نمره ۱۶۴ دولتی)

تاریخ اصل ۲۷ - به تاریخ ۲۷ برج قوس، سه و نیم قبل از ظهر ایت‌ئیل
سنه ۱۳۲۸

حکومت جلیله مازندران.

تلگراف حضرت عالی در باب حقوق موظفین واصل داد. ضرر
ندارد مقرر فرمائید حقوق اشخاص را که قبلاً آقای شریف‌السلطنه پیشکار
مالیه مازندران حواله ندادند عجالاً مستوفیان که در ایام اقامت مشارالیه
مصدر خدمت مالیه بوده‌اند حواله صادر نموده ثبت حوالجات را مرتباً
داشته باشند که بعد از ورود پیشکار مالیه و تجدید تدابیر اداره مالیه به
اداره تسلیم نمایند.

وزارت مالیه

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۹۸ .....

تلگراف مستشارالممالک به ظهیرالدوله

و جواب ظهیرالدوله

از سمنان به بارفروش

(نمره جواب ۲ دولتی)

به تاریخ ۲۸ برج قوس، چهار و نیم قبل از ظهر، ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

حضور مبارک ایالت جلیله دامت شوکته.

باقی مالیات شه میرزاد و ده صوفیان بیش از هزار و ششصد تومان است. مأخوذی گماشتگان جناب امیر تومان از قرار معلوم بیش از پانصد تومان نیست. مراد از عدم مطالبه از ایشان تمام باقی یا مبلغ مأخوذی است. هرطوری که بفرمائید حسب الامر مبارک نظر به سابقه اخلاص که به جناب امیر تومان دارم اطاعت دارم.

مستشارالممالک

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

□ .....

تلگراف ظهیرالدوله به خط خود زیر تلگراف

حکومت سمنان و دامغان دام مجده.

آنچه را که جناب مستطاب امیر تومان حواله داده‌اند نقداً مطالبه نکنید. باقی را لابد خواهند پرداخت.

صفاعلی

۹۹ .....

تلگراف ظهیرالدوله به عبدالحسین میرزا فرمانفرما

از بارفروش به طهران

(نمره ۲)

تاریخ اصل ۳۰ - به تاریخ ۳۰ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

حضور مبارک حضرت مستطاب اشرف اقدس والا آقای فرمانفرما وزیر جنگ دام شوکته.

سه تلگراف در باب جیره و حقوق صد و پنجاه نفر سرباز اشجع‌الملک که در شهر ساری مشغول قراولی هستند عرض کرده‌ام و جواب مرحمت نشده. با آنکه وعده صریح فرموده‌اید که عرایضم بی جواب نماند صحیحاً عرض می‌کنیم که تمام کارها را تقریباً جواب ندادن خراب می‌کند. مختارید.

صفاعلی

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۱۰۰ .....

تلگراف فرمانفرما وزیر جنگ به ظهیرالدوله

و جواب ظهیرالدوله

از طهران به بارفروش

(نمره ۳۳۳ دولتی فوری)

تاریخ اصل ۲۸ - به تاریخ ۳۰ قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

حکومت جلیله.

از شرحی که در باب حقوق چهل و پنج روزه دویست و پنجاه نفر قراولان شهر ساری تلگرافاً اظهار فرموده بودید اطلاع حاصل شد. با اطمینان و اعتمادی که اولیای امور به جناب مستطاب عالی دارند تحقیق

این مسئله را باید خود جنابعالی بفرمائید. فقط به سند مختارالسلطنه نمی‌توان متقاعد شد. لازم است قدغن فرمائید با کمال دقت تحقیق نمایند که عده سرباز چقدر بوده و از چه تاریخ و تا کی مشغول خدمت بوده‌اند. تحقیقات خودتان را مرقوم فرمائید تا دستورالعمل لازم داده شود. برای حالیه هم عده سرباز ساخلو را باید خود جنابعالی معین فرمائید تا ترتیب ملبوس و حقوق آنها فوراً داده شود. نمره ۹۴۴۷

فرمانفرما

(شهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

□ .....

جواب ظهیرالدوله به خط خود زیر تلگراف

در باب قراول ساری سؤال فرموده‌اند از غره شوال دوست و پنجاه نفر سرباز بوده است که مکرر به انجمن ولایتی و تلگرافخانه سان داده شده است. از پانزدهم ذیقعد که لزومش کمتر شد تا اکنون صد و پنجاه نفر مشغول خدمت و قراولی هستند که همین قدر هم دائماً برای شهر لازم است. استدعای حقوق گذشته و حال و لباس آنها را می‌نماید.

صناعلی

۱۰۱ .....

تلگراف محمدجعفر صدرالعلماء و محسن الحسینی به ظهیرالدوله از طهران به بارفروش

بتاریخ ۳۰ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

خدمت آقای شوکت حضرت مستطاب اشرف عالی، آقای ظهیرالدوله دامت شوکت.

از آقایان حجج اسلام و امراء عظام خواهش شده است فردا که روز پنج‌شنبه است طرف صبح، چهار ساعت از دسته گذشته در تلگرافخانه تشریف بیاورند حضوراً بعضی عرایض لازمه بشود. مستدعی است حضرت عالی هم در آن موقع تشریف بیاورید.

احقر محمدجعفر حسن الحسینی - احقر محسن الحسینی

(شهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۱۰۲ .....

تلگراف ابراهیم خان صفائی به ظهیرالدوله

از طهران به بارفروش

(نمره ۵۴ دولتی - فوری)

به تاریخ ۳۰ برج قوس ایت‌ئیل سنه ۱۳۲۸

حضور مبارک حضرت آقا روحی فدا.

تلگرافات مفصل حضرت آقا را در باب تمنیات و مستدعیات آقایان مازندران دام بقائهم در وزارت داخله زیارت نمودم. شهدالله که تأسف بر تأسفم افزود. در تکلیف خود در خواستن جواب متحیر ماندم که جواب آن اظهارات را چه می‌توانند بدهند و نمی‌دانم آقایان معظم که در تمام اظهارات خود برای استقلال و قوام این مملکت و حفظ بقای این دولت

حرف می‌زنند و ناله می‌فرمایند چگونه با این اصرار در تفرقه قوای مملکتی سعی می‌فرمایند و کار را بر اولیای دولت علیه سخت و مشکل می‌کنند. این بنده چیزی که از این اظهارات تصوّر نمودم اندیشه بی‌موجب آقایان هست که اگر یک وقتی انقلابات - جو خاک در مازندران باریده همیشه همین‌طور خواهد بود. در صورتی که خدا را شکر هوا صاف و هیچ محظوری دیده نمی‌شود. خوب است تصوّر فرمایند اگر دولت در قبول این‌گونه تقاضاها تن دهند چگونه امر حکومت ملی پیشرفت خواهد نمود، و با این حالت که می‌خواهند خیالات ناپخته خود را به ضمانت حضرت آقا به دولت بقبولانند ممکن بود حضرت آقا هم تشریف برده این زحمات بر عهده آن حضرت وارد نمایند و دولت را از فرستادن حکومت و اصلاحات آنجا منصرف نمایند.

فدوی همین قدر می‌دانم از این راهی که آقایان ارشاد می‌فرمایند نه ما، نه ایشان به منزل مقصود نخواهیم رسید و تا مازندران را از طهران و عراق جدا تصوّر کنیم دارای مملکت نخواهیم بود. بنده تمجید می‌کنم آقای رشیدالسلطان را به هرطور نسبت به دولت متبوعه خود سر تسلیم و انقیاد پیش آورد. اظهار تقصیر و طلب عفو می‌نمایند و بلاشک مورد توجه و مرحمت دولت گردیده، هم ایشان از خدمت‌گذاری جبران گذشته‌ها را خواهند کرد و هم دولت مراجع خود را درباره ایشان مبذول خواهند داشت. خوب است آقایان امیر دام اقباله و آقای امیر تومان که خود و خانواده خود را خدمتگذار دولت می‌دانند و از این راه به مملکت منت می‌گذارند گوش به بعضی تحریکات مضطربانه دهند. و حال که اولیای امور با نهایت شفقت و لطف در مقام ترمیم گذشته و حاضر شده‌اند هیچ

۱. ظاهراً مراد امیر مکرّم است.

جای خودسری و بهانه‌جوئی و زیاده‌طلبی نیست و مولای متقیان شاهد است که هیچ‌کدام صرفه نخواهد برد و لابد پشیمان خواهیم بود و مورد طعن و لعن این بندگان خواهیم شد.

بنده نمی‌دانم دولت چه جوابی به آن تلگرافات خواهد داد. ولی از طرف خودم که یکی از فدائیان این آب و خاک هستم چنین اظهاراتی را در برابر دولت جدید که هنوز قوایم لرزان است بسیار مضرّ و خطرناک می‌دانم و در برابر دول خارج خجالت می‌کشم که قوای ملی این‌طور متفرق و هرکس هوائی و خیالی در دماغ به حرکت آورد.

آقایان امضاءکنندگان تلگراف را هرچه نگاه کردم همه را مردمان اسلام‌پرست، وطن‌دوست دیدم و صریحاً عرض می‌کنم که امروز این‌طور خیالات مضرّ به حال اسلامیّت و ایرانیّت است و چنانچه آقایان معظم از ظنّیات سوء خود دست بر نمی‌دارند هرطور تأمیناتی که ایشان را مطمئن می‌دارد از مجلس بخواهند. امر عالی را مطاع می‌دانم.

خادم ابراهیم، عضو شورای ملی
(مُهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۱۰۳ .....

تلگراف ظهیرالدوله به ابراهیم خان صفائی

از بارفروش به طهران

(نمره ۹)

تاریخ اصل شب اول جدی - به تاریخ شب اول برج جدی ایت‌تیل سنه

۱۳۲۸

جناب جان جهان آقای آقا میرزا ابراهیم خان دام مجده.

تلگراف مفصل جنابعالی رسید. چون مطلب از طرف وزارت جلیله داخله جواب گفته نشده بود و هم نفرموده بودید که جواب آن مطلب است به حضرات آقایان عظام و سران و صاحب‌منصبان نشان ندادم. ولی انصافاً از خود جنابعالی می‌پرسم که اگر اهالی یک بلدی بگویند که ما نمی‌خواهیم یک بچه‌ای از طهران به اسم نماینده نظمیّه بیاید، در صورتیکه یک کوچه و یک خانه آن شهر را بلد نباشد، تقریباً هزار تومان از پولی که قنسول روس از اهالی جرم کرده باشد آن هم به علت خبط خود آن رئیس نظمیّه بردارد و به طهران بگریزد، بلکه می‌خواهیم از معتمدین خودمان که همه حال بلد را بلد هستند رئیس نظمیّه باشد و به دستورالعملی که از طهران بیاید عمل کند و هرچند ماه هم از مرکز مفتش بیاید اگر نقص دارد بگوید. قبول این مطلب به این صحت چه ضرری برای اولیاء دولت دارد. مختصراً عرض می‌کنم اگر جواب آقایان تقریباً همانطور که درخواست کرده‌اند می‌دانید نمی‌رسد فوری تلگراف بفرمائید شرفیاب شوم. آنجا دم بخاری نشسته‌اید نمی‌دانید در چه گیری هستم. منتظر جواب فوری.

صفاعلی

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۱۰۴ .....

تلگراف ظهیرالدوله به بشیرالممالک حاکم سمنان

از بارفروش به طهران

(نمره ۴ دولتی)

تاریخ اصل شب اول جدی - به تاریخ شب اول برج جدی ایت‌تیل سنه ۱۳۲۸

حکومت سمنان دام مجده.

از قراری که چند نفر فراراً از خوار آمده اظهار می‌دارند اجزاء جنابعالی و آقا رضاخان از وقتی که به سمنان رفته‌اید تقریباً هزار تومان از طایفه و بستگان رشیدالسلطان مطالبه می‌نمایند. هر روز سبب آزار آنها هستند. البته خوب می‌دانید که عقیده و کردار اولیاء دولت امروزه ورای این است. فوری تحقیق کنید، اگر این‌طور است قدغن اکید کنید. اگر صحت نداشته اطمینان بدهید.

صفاعلی

(مهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۱۰۵ .....

تلگراف ظهیرالدوله به صنیع‌الدوله وزیر مالیه

از بارفروش به طهران

(نمره ۱۰)

تاریخ اصل شب اول جدی - به تاریخ شب اول برج جدی ایت‌تیل سنه ۱۳۲۸

انجمن اخوت - به توسط جناب احتشام لشکر، خدمت حضرت مستطاب اجل اکرم آقای صنیع‌الدوله وزیر مالیه دام اقباله.

در سنه ماضیه تخاقوی ئیل قریب شانزده هزار تومان حقوق اهالی ولایت از خرج دستورالعمل موضوع، بالغ بر چهارده هزار تومان حقوق سایر ولایات به خرج منظور گردید. اهالی به وزارت مالیه متظلم. در اول سنه ایت ئیل جواب رسید آنچه حقوق که در قوی ئیل به تصویب مجلس مقدس موضوع گردید برگشت نمی‌کند. سایر مقطوعات امر به ابقایش خواهد شد. چنانچه چند فقره از قبوض تصدیق شده در مازندران نزد ارباب حقوق است. کتابچه هذالسنه نرسیده. ادای حقوق هم باید بشود. جناب اعتمادالوزاره که از مستوفیان محل و هذالسنه اطلاعاتش دخیل در عمل بوده متصدی صحت حقوق، در این خصوص تکلیف می‌خواهد. تکلیفش را مقرر دارید که به همان قسم که دستورالعمل داده شود عمل نماید. استدعا آن که جواب زود مرحمت شود.

صناعلی

(شهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۱۰۶.....

تلگراف ابراهیم خان به ظهیرالدوله

از طهران به بارفروش

(نمره ۱۵ دولتی)

تاریخ ۲ برج جدی ایت ئیل سنه ۱۳۲۸

حضور مبارک حضرت آقا روحی فداه.

تلگراف مبارک کار را خیلی سهل کرد و قبل از آنکه به جایی مراجعه کنم جواباً جسارت می‌ورزم که ثبات دولت را با مقاصد حضرت آقا موافق

می‌دانم. اولاً استدعا می‌کنم عنوان فدوی را ساده خطاب فرمائید تا مدعی نداند...^۱ ثانیاً اگر تمام مقاصد این است که مأمورین جزو از طهران فرستاده نشود این مسئله قبل از حرکت حضرت آقا با وزارت داخله قطع شده و این فدوی متعهد است که یک نفر مأمور مرکزی بدون اجازه و تصویب حضرت آقا به مازندران نیاید.

نکته اینجا است که این مطلب را از حضرت اشرف که با اختیارات تامه تشریف‌فرمای مازندران شده‌اند با طیب خاطر می‌شود پذیرفت و از طرف اهالی بهیچوجه نمی‌توان قبول کرد. زیرا که از طرف آن حضرت مبنی بر اصلاح و صواب تصور می‌شود و از طرف دیگر آن خودسری و لجاجت. پرواضح است که دولت به هیچ صورت نمی‌تواند عهدنامه ترک روابط با یک ایالت خود امضاء فرماید و ترتیب ملوک طوایف را به دست خود در مملکت جاری کند. ولی حالا که قصد همین است با نهایت اعتماد ایشان را مطمئن فرمائید که دولت جز تصویب حضرت آقا در مواد مازندران یک قلم به کاغذ نخواهد برد. پس بهتر آن است این طور حرفها که بوی تمرد و مخالفت می‌دهد به میان نیاید و هزار نیت پاک مشروع را آلوده و خراب نکند.

در مسئله سمنان هم سعی دارم که به میل مبارک انجام پذیرد.

ولی قصه استرآباد با اهمیت موقعی که دارد خوب است داخل در صحبت ما نشود و چون دارای اهمیت پلتیکی است از روی دولت خواهی و دوستی باید از طرف آقایان مازندران هم مساعدت کامل در حفظ انتظامات آنجا با دولت بشود. باقی تفصیل عرایض با پست.

فدوی ابراهیم

(شهر: تلگرافخانه مبارکه بارفروش)

۱. نقطه چین در اصل است.